SPRAWOZDANIE

Dyrekcyi c. k. realnego i wyższego gimnazyum

W WADOWICACH

za rok szkolny

1877.

NAKŁADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.

Czcionkami Franciszka Foltyna w Wadowicach.

1877.

T r e ś ć.

Porównawcze zestawienie

niektórych właściwości języka ludowego zachodniéj Galicyi ze staropolskim językiem.

W niniejszéj pracy zamierzyłem podać niektóre zjawiska językowe dające się spostrzegać w wymowie ludu wiejskiego w zachodniéj Galicyi i okazać, że jakkolwiek takowe nam, nawykłym dziś do innych form języka, dziwnemi a nieraz rażącemi się wydają, przecież w bardzo wielu razach podstawę swą i wytłumaczenie w staropolskim języku piśmiennym znajdują. — Jestto studium bardzo zajmujące i do wielu ciekawych spostrzeżeń sposobność nastręczające; byłoby jednak bardziéj ułatwioném, gdybyśmy mieli z jednéj strony więcéj starodawnych pomników języka opracowanych pod względem lingwistycznym w ten sposób jak „Modlitwy Wacława“ objaśnione przez Prof. Ł. Malinowskiego, z drugiéj stony zaś język ludowy zbadany i na umiejętnéj podstawie tak przedstawiony, jak narzecze opolskie przez tegoż. Jakkolwiek w tym ostatnim kierunku zwłaszcza od założenia Akademii Umiejętności, zajmującéj się gorliwie tak językiem jakoteż i innemi właściwościami ludowemi, wiele już uczyniono i wiele materyałów nagromadzono, to jednak daje się jeszcze czuć brak ściśle umiejętnego opracowania takowych.

Oprócz Dr. Kopernickiego, który (aczkolwiek nie wyczerpująco), przedstawił właściwości językowe w mowie górali bieskidowych, nikt zresztą, o ile mi wiadomo, nie zajmował się szczegółowo językiem ludności zachodniéj Galicyi, mianowicie zaś

powiatu bocheńskiego, brzeskiego i wojnickiego. Otóż uwagi odnoszące się do języka ludności tych okolic opiéram na własnych spostrzeżeniach; mówiąc zaś o góralach bieskidowych, odwołuję się niekiedy na uwagi Dra Kopernickigo, jakkolwiek i wymowa górali jest mi bezpośrednio z ust ludu dostatecznie znaną.

Stósownie do założenia nie przedstawiam tu bynajmniéj wszystkich właściwości języka i wymowy ludowéj w tych okolicach, lecz tylko te, które mógłem poprzéć przykładami nagromadzonymi z pisarzy staropolskich. A i w tym zakresie musiałem poprzestać na saméj głosowni; krótkość bowiem wymierzonego mi czasu, starczącego zaledwie na przeczytanie kilkunastu autorów i poczynienie z nich potrzebnych wyciągów, nie dozwoliła mi skorzystać z całego materyału, jaki posiadam.

Co się tyczy przykładów, na które się w ciągu téj pracy powołuję, to takowe, jak każdy łatwo dostrzeże, czerpałem z pisarzy różnej wartości i różnych epok; tak zaś postąpiłem dlatego, że o ile pisarze wzorowi są reprezentantami języka literackiego, o tyle z drugiéj strony tylko ogół pisarzy, w najobszerniejszém znaczeniu tego wyrazu, może nam dać dokładny obraz języka w tych jego kształtach, w jakich on się niegdyś objawiał jako żywe słowo, dopóki się pod piórem ludzi wykształconych nie skrystalizował w pewne, wyrozumowanemi zasadami określone formy, To téż jakkolwiek mi wiadomo, że wiele z tych sposobów pisania, które dla porównania przytaczam, już w owych czasach, kiedy powstały, za niewzorowe uważać musiano, niemniej jednak zdają one się potwierdzać to zapatrywanie, że jakkolwiek język literacki z języka, którym ogół przemawia, wytwarza się i rozwija to jednak z drugiéj strony, kształcąc i doskonaląc się coraz bardziéj z postępem czasu, znacznie się oddala od tego języka, jakiego warstwy ludności nieoświecone, a zwłaszcza wieśniacy używają. Lud wiejski bowiem jak pod wielu innymi względami tak i pod względem języka wielce jest zachowawczym; najlepiéj tego dowodzi nietylko wielka ilość form językowych, ale téż i wyrazów, które teraz język literacki jako przestarzałe odrzuca, podczas gdy takowe u ludu po dziśdzień w powszechném są użyciu.

Głosownia.

I. Samogłoski.

a—e przydechowe czyli z przystawkami.

§. 1. Lud wiejski nietylko w zachodniéj Galicyi ale i w innych okolicach Polski [1]) niechętnie wymawia na początku wyrazów samogłoski a i e; to téż dla uniknienia tego ziewu przysuwa częstokroć do tychże samogłosek jako przystawki spółgłoski h i j.

(h.)

Przydeh h, można słyszeć w tych okolicach najczęściej w następujących wyrazach: hala! hala-że! (obok: ala! alaże! = nuże!); hanok, u górali: haniok, hanoli (obok anoli i janoli = tam oto); hangryst (agrest); Hanka, Hanusia; harak; harbuz; harendarz; harmata; hawok, hawoli (obok: awok, awoli i jawoli); Helźbiéta, hereśt.

Podobnie czytamy w staréj polszczyźnie: Helżbieta *M. Biels. Kron. I. 352. 369 i często.* Hester. *Miask. 237.* O Hesterze. *Rej. 68.* Hallelujah, *Wyp. 30. 31.* Słyszeli o Heliaszu, o Helizeuszu. *Rej. 89.* Nawet przed innemi samogłoskami wtrącano niekiedy h. n. p.: Gdzież są bogowie ich w których swe hufanie pokładali. *Przegl. 68.* Hierycho *Miask. 21.* i t. d.

---

[1]) Zob. Mater. str. 4. 6. 15. 58.

Na téj podstawie pozwalają sobie niekiedy i nowsi poeci, naśladując wymowę ludową, używać na początku wyrazów aspiracyi, n. p. Kondrat. (III. 126. 139.) mówi: hatłas.

Zjawisko to dostrzegamy także i w innych językach. Miklosich (IV. 81.) przytacza podobne przykłady z języka małoruskiego: hocy zamiast oczy; harmyja zam. armyja, horoł zam. oreł i t. d.

Ale i u starożytnych Rzymian „wymowa gminna przysuwała do samogłesek przystawkę h dla uniknienia ziewu tam, gdzie go wymowa literacka przypuszczała.“ Mówiono więc: hanno, hemere, homnibus, hordine i t. d. zam. anno, emere, omnibus, ordine, jak dowodzi Schuchardt. [1]) Toż widzimy u starożytnych Greków, u których osobliwie narzecze eolskie Beotów i narzecze atyckie wielką skłonność do aspiracyi objawiało. I tak n. p. natrafiamy w niektórych pisarzach atyckich: hanyo, hanyto, hathroos itd. podczas gdy w innych narzeczach brzmiały te wyrazy: anyo, anyto, athroos; podobnie u Beotów: Hageisandros, hamion, w innych narzeczach: Agesandros, ammeon i t. d. (Kühner, Ausführl. Gramm. d. gr. Spr. I. 96. nn.)

(j.)

§. 2. W tém samém znaczeniu jak h występuje równie często w języku ludowym naszych okolic spółgłoska podniebienna j, i to tak w imionach własnych, jakotéż pospolitych. A mianowicie mówią tu powszechnie: Jaga; Jagusia; Jagniészka; Jantoni (obok Antoni); Jantek, [2]) Jantoś, Jantuś; Jewa, Jewka (obok Ewa); Jabrám (i Abrám); Jamróż (Ambroży); Jędrzéj, Jędruś (nidgy: Andrzéj), — japtyka; janwenta (adwent); jaż, jaże, jażby (aż, aże); jabo (=abo, około Jordanowa; janoli, jawoli (zob. §. 1.); jagnusek (z łać. agnus, używane powszechnie koło Jordan. w znaczeniu: medalik.) Porówn, zresztą Mater. s. 6. 15.

I tu dostarcza nam stara polszczyzna przykładów, które atoli (o ile przynajmniéj z dotychczas nagromadzonych przykładów

---

[1]) Zob. Brandowski, Rozbiór tresci ortogr. s. 37.

[2]) Nie słyszałem nigdy w tych stronach, aby ten wyraz wymawiano z pochylonémá, jak się to dzieje n. p. w ziemi Łęczyckiéj (Zob. Antr. dz. III. 98.)

wnosić mogę) wyłącznie do imion własnych się odnoszą; n. p. Jadam. *Klonow. Miask. 9. 68. 84.* Jewini. *Wac. 42.* Jewy. *Miask. 43. 66.* Jewą. *Wac. 30.* Jadamowy. *Miask. 66.* Jadam z Jewą. *Wyp. 280.* itd.

Jeżeli się teraz zastanowimy nad przystawkami h i j, aby wyrozumieć prawo dla tychże spółgłosek, to się przekonamy:

1. Że nie można wyprowadzić żadnéj stałej zasady, na mocy któréj moglibyśmy orzéc, w których wypadkach używa lud h albo j na początku wyrazów od samogł. a i e się zaczynających. Owszem widzimy, że się to dzieje tylko w pewnéj ilości luźnych wyrazów, nie dających się bliżéj sklasyfikować. Tyle jednakże (o ile dotychczas dostrzegłem) można przyjąć za zasadę, że wyrazy zaczynające się od samogłoski, po któréj następuje r lub l, jeżeli przybiérają przystawkę, to nigdy j tylko zawsze h.

2. Że częstokroć jeden i tensam wyraz wymawiają raz z przystawką drugi raz bez téjże n. p. Helżbiéta i Elżbiéta, harak i arak, Antek i Jantek i t. d. Albo wreszcie używają jużto obydwóch przystawek naprzemian, już téż żadnéj n. p. anoli, hanoli i janoli.

Jak wiele innych cech charakterystycznych języka ludowego tak i potrzeba tychże przystawek znika widocznie w miarę stykania się ludności wiejskiéj z warstwami więcéj wykształconemi.

e otwarte.

§. 3. Wielkiéj doniosłości w charakterystyce języka ludowego zachodniéj Galicyi jest samogłoska e; lud wiejski bowiem w tych stronach objawia widoczną skłonność do e, używając go wyraźnie i stanowczo nietylko w tych wypadkach, gdzie się dzisiejszy język piśmienny, jak mówi prof. Malinowski (*Wac. §. 43*) między e i i waha, ale nawet w wielu razach tam, gdzie go język książkowy wcale nie używa. — Zjawiska odnoszące się do téjże samogłoski dadzą się ugrupować w następujący sposób:

a) e zamiast a.

1. W 2. osbobie l. poj. i mnog. trybu rozkaz. przybiérają zakończenie ej, ejcie obok àj, ájcie) wszystkie słowa kończące się

w języku książkowym na aj, — ajcie, a więc: wołej, śpiéwej, skákej, grej, dej i t. d. — wołejcie, śpiéwejcie, grejcie i t. d.

2. W niektórych wyrach swojskich; dzisiej (obok: dzisiáj) i dzisiák; chociej (obok chociáj); bodej (należące właściwie do poprzedniéj kategoryi: Bóg — daj!); tudzież w niektórych słowach częstotliwych: powiedają, załemuje i t. d.

3. W wyrazach obcych: reperować, trefić (koło Wadowic). Porówn. offyerowała *Wac. 62. 71.* offyerowały. *Id. 65.* zamiast ofiarowały. Trefi się. *Rej 38.* Trefiło się. *Tenże 76.*

Przykładów analogicznych z wymową ludową wyrazów pod 1. i 2. przytoczonych nie znalazłem w staréj polszczyźnie.

b) e zamiast o.

§. 4. 1. W wyrazach obcych: prefesór; prefesyja; dezelować (z łać. desolare); zelować, żelówka (z niem. sohle).

2. W wyrazach swojskich po spółgłoskach miękkich a mianowicie:

aa) w imionach: Pietr, we wszystkich odmianach (Pietrze, Pietrek i t. d.); rzemiesło, mietła, pieron, żeniaty, wiesło, wiesna.

W staréj polszczyźnie: Żegnam cię Pietrze. *Miask. 286.* Rzemiesłem. *Wyp. 145.*

bb) Wiele słów, które według gram. Małeckiego należą do klasy I. a mianowicie: gnieść, mieść, pleść, wieść z gromady 1.; wléc z grom. 3.; nieść, wieść z 4.; i prać, brać z 6. — odmieniają się w ten sposób, że we wszystkich osobach liczby pojed. i mnog. czazu teraźn. i przyszłego, tudzież w imiesłowie czasu teraźniéjszego zatrzymują w źródłosłowie e niezmiennie, a więc n. p. bierę, bierzesz, bierze, bieremy (obok: bierzemy), bierzecie (koło Wadowic często także bierecie), bierą; zabierę, zabierą; bierąc i t. d.

Stara polszczyzna dostarcza wiele analogicznych przykładów: Zwlekłoby. *Górn 29.* Niesąc. *Miask. 42.* Wleką. *Tenże 61. Gosp. 33.* Pletą. *Przegl. 75.* Niesą *Tamże 78.* Wiezą, bierą. *Tamże 85.* Opletły są mnie. *Wac. 27.* Przywiedła. *Kantycz. z r. 1785. 2, 4.* Wleką. *Tamże 4, 26.* Porówn. znamyenowała *Wac. 60.*; zbawiena (zbawiona) z r. 1408. (Mal. *Wac. §. 45.*)

c) **e** zamiast **y** lub **i**.

§. 5. 1. W wyrazach luźnych.

Odrębną właściwość mowy górali bieskidowych (w przeciwieństwie do wymowy równiaków powiatu brzeskiego i bocheńskiego), o któréj także Dr. Kopernicki (str. 349.) wspomina, stanowi wymawianie samogłoski e w bardzo wielu takich wyrazach luźnych, w których nietylko dzisiejszy język literacki ale i ludność n. p. powyżéj wspomnianych powiatów wyraźnie do y się przechyla. Z drugiéj strony atoli spotrzegli to samo zjawisko: prof. Malinowski w narzeczu opolskiém (Opp. 2); pp. Kolberg i Parylak, piérwszy w Wielkopolsce, drugi w okolicach Drohobycza. [1]) Wymawiają więc w tych stronach: sen, czen, uczenić, dem, na renku, tela, cheba, beł, telko. bedło i t. d. zam. syn, czyn, dym, był i t. d. „Ojcze mój, ojcze mój, gołąbeczku siwy! — Potela mi dobrze, pokielaście żywy.“ (z pieś. gmin.). Podobnie czytamy w starych pisarzach: Beły (=były) *Szym. B. 127.* Raczeł (=raczył). *Tenże 128.* Żeły, żełki (=żyły). *Miask. 232.* Marcepan. *Rej. 54. 127.* Hecel. *Rej. 71 i 138.* Cena (cyna) *Spicz. (Wyp. 128.)* Cenowy. *Pon. 13.*

Porówn. u starożytnych Rzymian: clepsedra zam. clepsypsydra; genaeceum zam. gynaeceum; Hierosolema zam. Hierosolyma i t. d. (Brand. jak wyż. s. 23).

2. W imionach własnych osób zakończonych na yński lub iński n. p. Dobrzeński, Chrząszczeński, Leszczeński, Opaleński, Karleński, i t. d. nigdy zaś: Dobrzyński, Karliński i t. d.

Por. Opaleński, *Miask. 212. 86.*

3. e w deklinacyi.

§. 6. *a)* Deklinacya rzeczowników: *aa)* Wszystkie imiona żeńskie, zakończone na spółgłoski miękkie (a więc na: c, dz, cz, sz, ż, dż, l, rz, mia, nia (ń), w(i), ś i t. d.) przybiérają w wymowie górali bieskidowych w 2. przyp. l. pojed. końcówkę e zamiast y lub i n. p. dusze, granice, nędze, obietnice, wieże, prace, szable, niedziele, role, macierze, matusie, ziemie, kuchnie, skrzy-

---

[1]) Mater. s. 5, 14 i 58.

nie, kiesznie, (2 przyp. od wyrazu „kiesznia“ = kieszeń) krwie, marchwie i t. d. Stwierdzają to jeszcze bardziéj pieśni ludowe, w których już sam rym pod tym względem żadnéj wątpliwości nie dopuszcza n. p.

„O lele! o lele! w ogródecku ziele,
„Niemasz mię matusiu ino do niedziele.“

Albo: Na wysokiéj górze, rosną piękne róże,
„Chciałam jednę urwać, wpadłem do kałuże.“ itd.

Zasada wyżéj wypowiedziana tyczy się także imion męskich jak zbójca, cieśla, zdzierca, sądzia itd. (Mał. §. 181.)

Przykłady ze star. polszcz. Szable, *P. Koch. Jer. Wyz. 3.* Nędze, prace, *Szym B. 123.* Pół mile. *Tenże, 149.* Swiéce. *Gosp. 16.* Granice. *J. Koch. Pieś. 4. 24.* Niedziele. *M. Biel. Kr. I. 280.* Cieśle, *Orzech. Dgal. 3.* Tajemnice. *Tenże, Kwink. 97.* Wieże. *Miask. 57.* Obietnice. *Skarga* itd.

bb) Toż zakończenie przybiérają imiona żeńskie na ja, — tak swojskie jak i obce, a więc: szyję, zbroje, nadzieje, lelije, kolacyje, gimnazyje, seminaryje, Kalwaryje, Maryje, konwisyje (=komisyje) itd.

„Czyje to konicki mają białe szyje,
„Tego se braciszka, jedzie z konwisyje,“ itd.

Zbroje — pisze n. p. M. Biel. Kron. I. 526. Innych przykładów dostarczy Mikl. III. 420. i n. gdzie także przytoczono z Mickiewicza „źmije.“ Porówn. także Mał. §. 180.

b) e w deklinacyi imion przymiotnych.

§. 7. 1. Locativus i instrumentalis liczb. pojed. wszystkich imion przymiotnych kończy się powszechnie (tak u górali jak i u równiaków), tak w męskim jak i nijakim rodzaju na em, a więc: w tem domu, z mojem ojcem, o tem dobrem człowieku, grubem kijem, ostrem nożem i t. d.

Licznych przykładów dostarcza w téj mierze język staropolski: Głosem mem, *Wac. 100.* Z Jezusem miłem. *Tenże 103.* Obrońcą naszem. *Tenże 76.* Przyczyń się za dawnem sługą. *Szym. B. 127.* Uczynił jeś ji małem. *Ps. 8. 4. (Przegl. 33.)* Inne przykłady zobacz niżéj przy deklinacyi.

2. Bardziéj uderzającą a równie powszechną i wyłącznie używaną końcówką 3. przyp. l. mn. jest. em zamiast ym lub im n. p. tem dobrem ludziom; waszem dzieciom, wszystkiem panom, naszem kobiétom itd.

Że i w dawnych czasach tę końcówkę nie inaczéj wymawiano, zdają się potwierdzać przykłady w staropolskim języku piśmiennym przechowane jak n. p. Naszem duszam. *Wac. 86. 89.* Nogam mem. *Tenże.* Wszystkiem kazali zapłacić. *Przegl. 34.* Przyjacielom jego bliższem dano. *Tamże.* (Inne przykł. zob. przy deklinacyi zaimków i przymiotników).

3. I w 6· przypadku l. mnog. wymawia lud wiejski konsekwentnie emi zam. ymi lub imi, bez względu na rodzaj, n. p. z mądremi ludźmi; grubemi drągami; długiemi rzędami; zapracowanemi piéniądzmi itd. Jakkolwiek w staréj polszczyźnie w 6. przyp. l. mn. tak w rodzaju męskim, jak nijakim ymi, imi pisano (Mał. 227), to jednak nie brak bardzo wielu przykładów o zakończeniu emi. — Temi czasy. *Szym. B. 127.* Któremi (członkami) *Pon. 13.* Grzechy swemi. *Wac. 80.* Rozlicznemi ptaki. *Rej. 6.* Wielkiemi tryumfy. *Tenże 105.* Wiecznemi czasy. *Szym. B. 128.* Z gotowemi łuki. *Szarz. 21.* Swemi sznury. *Miask. 166.* Dobremi prawy. *Górn. 1.* Z sinemi trupy. *Wisz. 66.* i t. d.

Wprawdzie trzeba się zgodzić z p. Małeckim (§. 227) na to, że sposoby pisania, poparte przykładami przytoczonymi dopiéro w §. 7. należy tylko uważać za „przypadkowe pomyłki,“ jednak z drugiéj strony, wobec tego faku, że w pismach autorów różnéj wartości i różnych epok, tych pomyłek bardzo wiele znachodzimy, można przyjąć za rzecz pewną, że mimo widocznéj zasady, do któréj lepsi pisarze już od najdawniejszych czasów dążyli, wymowa zwyczajowa, na całym obsarze ziem polskich rozpowszechniona, częstokroć i w pismach swój wyraz znajdowała. — Nic więc dziwnego, że i dziś bardzo wielu pisze w 6. przyp. l. mn. emi zam. ymi lub imi, zwłaszcza że ten sposób pisania jest ugruntowany na wymowie ludowéj, a uświęcony poniekąd od przeszłego wieku reformą Kopczyńskiego, który w tym względzie odstąpił od zasady staropolskiego języka.

d) e pleonastyczne.

§. 8. Tak nazywam e, które w wymowie ludowej słychać częstokroć obok i lub spółgłosek miękkich, tam gdzie go język literacki nie przypuszcza. I tak najprzód w imionach jak n. p. dziedzienieć; gościeniec; mogieła; nawet: miełość (koło Makowa); Skawieński, Grudzieński itd. *Miaskowski 270.* pisze: od mogieły; bez pieły (piły), *Tenże 284.* Kwieleli, *291.* Posielny. *Tenże 102.* Częściej jeszcze dostrzegamy tę niesprawidłowość w czasownikach; mówią bowiem zrobieła; opieła się; spomniesz ci mnie spomniesz; mówiemy; bawiemy; itd. Koło Makowa śpiewają n. p.

„Miełyż, mocny Boże, ojca mi zabieli,
„Stary beł, nie robił, dobrze mu zrobieli."

Co się tyczy 1. os. l. mn. czasu teraź. słów należących według gramat. Małeckiego do klasy III. grom. 2. i do kl. IV. to już Miklosich (III. 459). wytyka Kochanowskiemu i innym formy: czyniemy, mówiemy, jako niewłaściwe. Ale i po dziśdzień sprawa ta nie jest w języku literackim całkiem ustaloną. Dość wymienić zmarłego niedawno Fr. Skobla, którego nikt nie posądzi o brak znajomości języka ojczystego, a który przecież pisał: musiemy, widziemy.[1]) Porówn. zresztą w tym względzie Mal. *Wacł. §. 43.*

Inaczéj ma się rzecz z samogłoską e, jawiącą się w imiesłowie czasu przeszłego na *ł*, n. p. robieł, pieła, chodzieli i t. d. Jestto znowu właściwość górali bieskidowych, nie mająca wiele analogicznych przykładów w staréj polszczyźnie. Tylko *Miaskowski*, jak prawie we wszystkich dotychczas wzmiankowanych wypadkach, tak i tutaj dostarcza obfitego materyału; czytamy bowiem w jego „Rytmach": Spłodzieło, *44.* Chwycieł, *75.* Gromieł, *80.* Uwieły, *112.* Brodzieli, *121.* Urodzieł — wodzieł (rym) *21.* Sieła w pogoni miecz ich kładzie, sieła Pienista w pławie rzeka potopieła. *145.* — Bardziéj atoli na uwagę zasługują te miejsca, gdzie znowu w podobnych wypadkach e jest jest opuszczone, chociaż go rym wymaga, jak n. p.

---

[1]) Zob. Skobel. O skażeniu języka polsk. poczet drugi; str. 126.

„Kto jego szranki z piekłem, kto porówna dzieła,
„Przed czyją śmiercią śmierć tak uchodziła.“

Albo:

„Ale tak mężnéj bohateki dzieło
„Nieustraszone, i gdzie się rodziło
„Chcesz wiedzieć serce?“

Czyżby to miało dowodzić, że i w owéj epoce skłaniano się do wymowy: robieł, chodzieł, itd. tak dalece, że autor mając już w jednym wierszu wyraz zapewniający go, że tu przynajmniéj nikt nie będzie czytał: rodziło, uchodziła tylko rodzieło, uchodzieła, uważa za rzecz zbyteczną uwydatnienie tego e za pomocą osobnego znaku, czego przecież w tak wielu innych wypadkach uczynić nie zaniedbał?

Wyjątkowo i jak się zdaje tylko w pieśniach wymawiają górale gonet zam. gont.

„O hojże! o hojże! opętany lachu!
„Coś się tak zestarzał, jak gonet na dachu?“

u.

§. 9. Jeżeli po u następuje n natenczas wymawiają takowe zawszo jak o, które się atoli swém brzmieniem wielce zbliża do nosowego ą; a więc: bontować, gronta, font, fondament, fondamentnie, frasonek, rachonki, pieron, pieronek (roślina), tronki, trafonkiem, piołon, Donikoski, Donajec, Donin i t. d. Uwydatnia się ta wymowa w wierszu, który bardzo często można słyszeć przy powinszowaniach: „Zdrowia fortony — i niebieskiéj korony!“

Nie jestto zresztą wyłączną właściwością wymowy ludności zach. Galicyi; dowodzą tego słowa p. Walickiego, [1]) uskarżającego się, że „wiele osób w Królestwie błądzi mówiąc: font, ponkt, kieronek, rysonek.“ Nawet częto — dodaje — spotyka się w zakończeniu listów: zostaję z należnym szaconkiem! Coś podobnego znalazł p. Kolberg [2]) u Wielkopolan., Jakoż nic dziwnego; i dawniéj w wielu odpowiednich wyrazach pisano on zam. un, albo się wahano

---

[1]) Błędy nasze. Warszawa, 876, s. 57.
[2]) Mater. 12.

między **un** a **on**, skąd można wnosić, że wymowa samogłoski **u** z następującém **n** za czasów Reja, Górnickiego i t. d. nie różniła się od téj, jaką dziś słyszymy między ludem wiejskim. I tak czytamy: Gronty, *Górn. 20.* Stron, strony (z. strun), *Miask. 36, 266.* Bronatny. *Tenże 255.* Piołonek, *Rei. 76.* Plundruje, *Miask. 196 i 224,* zaś plondrować, *Tenże, 202, 215 i 251.* W ostatnim wyrazie jest piérwotniejsze **un**, a więc i tu zasada „pisz jak mówisz i słyszysz“ nad etymologicznymi względami niekiedy górę brała.

y.

§. 10. W czasownikach przyjść (ale nie wyjść), zéjść, odéjść, obéjść wymawia lub wiejski yj i éj jak y: przydę, obydę się bez ciebie, zydą się razem, obydźcie się smakiem i t. d. Koło Krakowa śpiéwają: „Jak się kuma z kumą zydzie — kubeckiem się nie obydzie.“ Por. Drzewej niż odydą. *Małg. 38. 18.* Przydzie, *Wacł. 41.* Przydzi, *Tenże 131. 134.*

W 2. 3 i 7. przyp. l. poj. wszystkich imion przymiotnych wymawia lud żeńską końcówkę:

a) éj jak y

b) iéj „ ji a nawet jak i.

Dostrzegł to już Smith (*Gram. d. poln. Sprach. 6.*), który mówi, że „wymowa zgłoski éj przechodzi na y lub i, dobréj brzmi jak dobry“ (*Przegl. 40.*), ale nie okazał kiedy wymawiają y a kiedy i. Zresztą należy zauważyć, że to jest wymowa równiaków (słyszałem około Krakowa, Bochni, Brzeska, Wojnicza); górale wymawiają w jednym i drugim wypadku **e**.

Przykłady ad a)

u równiaków:	u górali:
Od samy Warszawy.	Od same Warszawy.
U ty matusi(e)	U te matusie.
Z tamty strony Wisły.	Z te tu strony młyna.
Do bystry wodzicki.	Do bystre wodzicki.
Na równy drodze.	Od pani Masne; itd.

Stara polszczyzna dostarcza nam przykładów analogicznych ale tylko z wymową równiaków: Po ty porażce. *Chw.* W ty

bitwie. *Tamże*. W ty Trójcy. *Ps. Symb. 73*. (*Przegl. 38*). Z ręki nieprzyjacielowy. Z postawy ojcowy. *Mikl*. 4. *131*. Porówn. także: Do własnyj ziemie. Czarnyj barwy. Lewyj nogi. *Chw*. (*Przegl. 40*.)

Przykłady ad b).

u równiaków:	u górali:
Chodziłem se do ni.	Chodziłek se do nie.
U moi matusi(e).	U moje matusie.
Do ni, od który.	Do nie, od które i t. d.

Żony swoji. *Wacł*. 50. W ni (= w niéj) *Przegl*. 38. Trzeci godziny. *Wacł*. 77. Prof. Malinowski (*Wacł §*. *122*.) mówi, że to i da się usprawiedliwić pochyleniem samogłoski e.

Widzimy tedy, że wymowa górali bieskidowych z wymową równiaków stanowią pod tym względem niejako dwa, wręcz przeciwne sobie bieguny, pomiędzy którymi wymowa literacka środek zajmuje.

II. Spółgłoski.

k, g, — ch, h.

§. 11. *a)* Gardłowe k i ch, zamienia ze sobą częstokroć w wymowie lud wiejski zach. Galicyi. [1]) I tak k brzmi jak ch w wyrazach: chto, nicht albo nawet nich (pow. brzeski), chrosta, tęschnić, spotchnąć (= spotkać), dotchnąć się, Wichta, chtóry, dochtór, chabanina zam. kabanina (z łać. caballina sc. caro), jak nazywają pospolicie liche mięso. Nigdy atoli nie mówią tutaj, jak koło Drohobycza: chłopot, sechwestrować; jest więc w tym względzie pewnie ograniczenie.

Podobnie pisze *Rej, 98.* archę wzięto. *Przegl. 8.* interdycht. *Pon. 20.* chwapili się. *Tenże, 24.* chwapiąc się i t. d.

b) Dzieje się też i odwrotnie, mianowicie, że ch wymawiają jak k n. p. kcieć (zam. chcieć); Kryste Jezu! Kryste Panie! niek i nik (około Jordan.); wirkiem (zam. wirchem = wiérzchem, wiérzchołkiem, jak mówią górale; *Antr. dz. III. 124.)*; chudyk z. chudych (*tamże 126.*)

Tu należą także zwroty warunkowe, w których staropolskie bych w wymowie górali bieskidowych w byk się zamienia a więc: jád-byk, dáł-byk, że-byk, był-byk i t. d. zam. jadbych = jadłbym i t. d.

Kczesz. *Wyp, 37.* Krystus. *Tamże 106.* Przed Krystusowem narodzeniem. *M. Biels.* Melankolia; melankolicy. *Wyp. 118. 121.* Krciciel. *Wacł. 58.* Kory (chóry) *Wacł. 58.* i t. d.

c) Również powszechnie używaną [2]) zdaje się być zamiana spółgłoski k na g w wyrazach: ślizgo, ślizgi, wielgi, (stąd: wielgosińska góra, wielgosińskie pola, od nazwy „Wielgáwieś“ [Wiel

---

[1]) Podobnie w Wielkopolsce (Mater. 6, 9, 12), tudzież około Drohobycza (tamże str. 59). —

[2]) Mater. 6, 59.

kawieś] koło Wojnicza), grajcár, a u górali biesk. także: goràle gorálicki. (= korale, koraliczki).

Że i w starej polszczyźnie podobnie wymawiano, zdają się tego dowodzić następujące przykłady: Kamień albo żelazo wielgie gdy się rozpali, długo w sobie dzierży gorącość. *Glab.* (*Wyp. 119*). Potrzeba wielga. *Tamże 120.* Według wielgości. *Tamże.* Może leguchnem lekarstwem zagoić. *Rej, 93.* Tak wieldzy (a więc od nominat. wielgi) jak mali w tobie się kochają. *Trzecies.*

d.) Mniéj przykładów mamy zamiany g na h (ch) lub odwrotnie: trugła (Wadowice, Jordanów), truhła (Nowy Targ) = trumna; dziecheć (pow. brzeski) = dziegieć.

Porówn. starop. pogambicz, pogambienie (*Wacł. 8, 24)* = pohańbić, pohańbienie; gołota (= hołota), *Górn. 68. 71;* grabiowie = hrabiowie, *Wyp. 162.* itd.

l, ł.

§. 12. Spółgłoski płynne l, ł przechodzą częstokroć w wymowie ludowéj w r i odwrotnie. [1]) Dzieje się to:

1. W wyrazach złożonych z przyimkiem roz któryto przyimek wymawiają: łoz, a właściwie uoz. Jestto zasada powszechna i stała, od któréj bardzo rzadko odstępują. Stąd pochodzą wyrażenia jak: uozbić, uozwinąć, uozdać, uozpowiadać, uośmiać się (rozśmiać się); uozedrzygarło (jak nazywają krzykałów) i t. d.

„Uoskochali my się, uozyść się nám trudno, „Jak się uozydziemy, bedzie ludziom cudno."

Niekiedy odpada nareszcie i to w ten sposób na ł zmodyfikowane r n. p. ozigrali się = rozigrali się. — Należy jednak zauważyć, że ten wypadek nierównie rzadziéj zachodzi, aniżby się słuchaczowi niewprawnemu i téj zmiany wytłumaczyć sobie nie umiejącemu zdawać mogło.

2. W wielu innych wyrazach, bądźto na początku, bądź téż w środku tychże, n. p. Labrot (Rajbrot); śrybło (rebro); koszałka i koszarka (koszyk); reberacya (jak nazywają w powiecie brzeskim wypadki 846. r. — z łać. rebellatio); Margośka od Małgorzata a to znów od łać. Margarita; ruła zam. rura, jak zwy-

---

[1]) Podobnie i we wschod. Galicyi; zob. Mater. 60.

kle mówi niższa warstwa ludności Wieliczki, uważając to za pewien rodzaj elegancyi w wysłowieniu się. Toż samo zjawisko widzimy i na innych, nawet w języku literackim używanych wyrazach jak n. p. mularz i murarz; masztalerz — masztarnia obok masztalnia *(Linde)* i t. d.

I w dawnych pisarzach mamy niejeden przykład podobnéj zamiany: Bałwierz, *Górn. 67*, Barwierz, *Rej, 126, 128*. Bałwierz *Wiadom. histor. o stas. obr. (r. 1591)*; do Skarmiérza z. Skalmierza, *Trzecies. żyw. Reja*. Przyjechał do Argiery zam. Algieru. *Wyp. 147*.

Znikanie spółgłosek.

§. 13. Ł ginie bez śladu w wymowie ludowéj w środku wyrazów:

1. w grupie bł: jabko.

2. w gr. dł: garło, dawić zam. gardło, dławić. — Garła. *J. Koch. Sat.* Garło. *Biel. Kron. I. 172*. Garłeczko. *Szymon. Siel. 17*. Garłowa sprawa. *Zimor. Siel. 15*. Dawi się, *Miask. 186*. Udawić. *M. Biel. Kr. I. 349*. Udawiły, *Szymon. Nagr.* Podawieni, *Wiszn. 66*.

3. w gr. śln: rzemieśnik; námyśnie = naumyślnie; umyśnie, smyśny i smyśnie zam. zmyślny, zmyślnie, maśnica. — Rzemieśnik, *Szym. B. 119. 126*. Rzemięśnik, *Rej, 46, 125*. Rzemieśniczek, *Klonow*.

4. w czynnym imiesłowie czasu przeszłego, jeżeli przed ł stoi jakakolwiek spółgłoska, a więc: jád, stłuk, zawar, gniót, móg i t. d. Natomiast ł pozostaje, jeżeli poprzedza samogłoska n. p. dáŭ, cieszyŭ, mówiŭ i t. d.

W dalszém następstwie ginie ł we wszystkich trzech osobach liczb. poj. czasu przeszłego (powstałego z imiesłowu i słowa posiłkowego n. p. jádem = jadł — jesm) a więc n. p. tarem, tareś, tar z. tarłem, tarłeś tarł. Tylko rodzaj żeński i nijaki stanowi w tym względzie wyjątek, zawsze bowiem mówią: jadŭa, tłukŭa, niesŭa, spadŭo, mogŭo i t. d.

Oprócz tego zachodzi tu jeszcze w czasie przeszłym ta uwagi godna zmiana, że mocne spółgłoski tematu słownego (k, s, t) stanąwszy wskutek odpadnięcia ł bezpośrednio przed samogłoską

c zamieniają się na odpowiednie słabe (g, z, d). Według tego brzmi w ustach ludu liczba poj. cz. przeszł. jak następuje:

tługem, tługeś, tłuk, tŭukŭa, tŭukŭo,
niózem, nióześ, niós, niesŭa, niesŭo,
gniódem, gniódeś, gniót, gnietŭa, gnietŭo i t. d.

5. Wreszcie znika *ł* w czyn. imiesłowie czasu przeszłego zakończ. na szy, a więc: spadszy, rozdarszy, rzekszy, przyszedszy i t. d. —

Wylągszy. *Zimor. Siel. 1.* Otarszy, *Szym. Siel. 15.* Rzekszy, *Orz. dyal. 6.* Przeląkszy się, *Skarga, kaz. prz.* Wpadszy, *Koch. Pieś. 1,18.* Szedszy, *Szym. Siel. 8.* i t. d. — Inne przykłady znajdzie czytelnik w gramatyce Miklosicha (III. 447.), który właśnie formy imiesłowu jak spadszy, przyszedszy, rzekszy i t. d. uważa za organiczne. —

T znika w wymowie w grupie stn: zawisny, kośnica, kosna febra, namieśnik, napasnąć i t. d.

Por. Uczęśnik, *Wacł. 27.* Zawisnego, *Glab. (Wyp. 124.)* Zawisny, *Szymon. Siel. 9. Zimoraw. Siel. 2. Miask. 249.* Kośnica. *Miask. 270. 296.*

Skrócenia.

Antr. — Zbiór wiadomości do antropologii krajowéj, tom I. Kraków 1877.
Górn. — Ł. Górnicki. O elekcyi, wolności i t. d. (wydanie K. J. Turowskiego).
Gost. — Notaty gospodarskie p. Anz. Gostomskiego, piérwszy raz wydane staraniem Dra W. Oczka r. 1588. Kraków 1856.
Kopr. — Dr. J. Kopernicki. Spostrzeżenia nad właściwościami językowemi górali bieskidowych. (w III. t. Rozpr. Wydziału filol. Akad. Um.). —
Mal. Opp. — L. Malinowski. Beiträge zur slav. Dialectologie. Uiber die Oppelnsche Mundart.
Mal. W. — Prof. Dr. Ł. Malinowskiego uwagi i objaśnienia poprzedzające Modlitwy Wacława. (Pamiętn. Akad. Wydź. filol. i hist. filoz. II.).
Mał. -- Dr. A. Małecki. Gramatyka języka pol. większa.
Mater. — Matergały do słownika prowincyonalizmów polskich, cz. I.
Miask. — Zbiór rytmów K. Miaskowskiego. (Wyd. Turowskiego).
Mikl. — Fr. Miklosich. Vergleichende Grammatik der slav. Sprachen.
Pon. — Krótki rzeczy polskich sejmowych, pamięci godnych komentarz przez J. Ponętowskiego r. 1569. uczyniony. (Wyd. Turowskiego).
Przegl. — Przegląd form gramatycznych języka staropolskiego (dodany do I. t. cz. I. Wypisów dla wyż. kl. gimn.).
Rej. — Żywot człowieka poczciwego p. M. Reja (Wyd. Turowskiego).
Szarz. — Rytmy polskie M. Sępa Szarzyńskiego.
Szymon B. — Sz. Szymonowica listy i poezye wydane przez A. Bielowskiego. (Pamiętnik Akad. Um. Wydź. filol. i hist. filoz. t. II.).
Wacł. — Modlitwy Wacława; zabytek jęz. pol. z 15. w. wydał i objaśnił Dr. Ł. Malinowski. (Pamiętnik Akad. Um. jak wyżéj).
Wisz. — Treny Tob. Wiszniowskiego.
Wyp. — Wypisy polskie dla wyższ. kl. gimn. T. I. cz. I.

Pisałem w Wadowicach w czerwcu 1877.

Dr. W. Kosiński.

Kronika i statystyka zakładu.

I.

SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO.

Dyrektor.

Krygowski Antoni, członek Rady szkolnéj okręgowéj, członek towarzystwa przyrodników imienia Kopernika we Lwowie, tudzież towarzystwa dla wsparcia wdów i sierót po nauczycielach szkół gimnazyalnych i realnych w Pradze, uczył fizyki w kl. VII. i VIII. 6 godzin tygodniowo.

Profesorowie.

Zegadłowicz Tytus, ks. obr. gr. kat., honorowy obywatel miasta Wadowic, uczył języka niem. w kl. VIII.; historyi powszechnéj w klasie V., VI., VIII.; psychologii w kl. VIII. — 19. godzin.

Graczyński Adolf, doktor filoz., radny miasta Wadowic, członek komisyi fizyograficznéj w Krakowie i c. k. towarzystwa botanicz. zoolog. w Wiedniu, zawiadowca gabinetu naturalnego, przewodniczący miejscowéj Rady szkolnéj, kierownik szkoły wyższéj żeńskiéj uczył histor. nat. w kl. I. A i B, II. V. VI.; mat. w kl. IV. i VIII. — 15 godzin.

Pietrzycki Piotr, ks. obr. łaciń., katecheta, uczył we wszystkich 8miu klasach i w dwóch oddziałach równorzędnych religii. — 20 godzin.

Bobrzyński Wincenty, uczył jęz. niem. w kl. IV. i VII., języka grek. w kl. III. B., języka francusk. w kl. IV. — 16 godz.

Malinowski Teofil, uczył języka łaciń. w kl. I. A i w VIII. języka greck. w kl. III. A. — 17 godzin.

Kosiński Władysław, doktor filoz., Członek komisyi antropologicznéj. Akademii umiejętności w Krakowie, zawiadowca biblioteki nauczycielskiéj i uczniów, uczył języka łaciń. w kl. VI. i VII. języka greck. w kl. VI. — 18. godzin.

Myjkowski Walenty, zawiadowca gabinetu fizykalnego uczył geogr. w I. A., mat. w V. VII. fizyki w III. A. w III. B. i IV. 17 godzin.

Nauczyciele.

Pawlica Jan, uczył języka łaciń. w kl. I. B., język. greck. w kl. VII. i VIII. — 17 godz.

Kossowicz Ludwik, uczył języka łaciń. w I. A. i III. A., języka niem. w I. A. i w I. B. -- 18. godz.

Gąsiorowski Albert, uczył języka pol. w kl. VII., historyi i geogr. w kl. I. B. III. A., III. B. i w IV. — 16 godz.

Zastępcy nauczycieli.

Hierzyk Edmund, examinowany zastępca, uczył języka greckiego w kl. V. języka pol. w kl. II., języka niem. w kl. III. A. i VI. — 17 godzin.

Frąckiewicz Michał, examinowany zastępca, uczył języka polsk. w kl. IV., V., VI., VIII., histor. i geogr. w II. — 16 godz.

Okaz Kazimierz, uczył języka pol. w I. A. i B. w III. A. i B. języka niem. w II. — 17 godzin.

Stangenberg Wilhelm, uczył języka łaciń. w II. greck. w III. B. i IV. niem. w V. — 19 godzin.

Kusionowicz Michał, uczył języka łaciń. w III. B., IV., V. — 18 godzin.

Przybylski Wilhelm examinowany zastępca, uczył matem. w kl. I. A. i B. II., III. A. i B. VI. — 18 godzin.

Stocki Józef, uczył rysunków w czterech niższych klasach i oddziałach. — 21 godzin.

Dla przedmiotów nauki nadobowiązkowéj.

Zegadłowicz Tytus, uczył hist. kraju rodzinnego w kl. VI. i VII. 2 godz. śpiewu 4 godziny.

Gąsiorowski Albert, uczył hist. kraj. rodzinnego w kl. III. A. i B. i IV. — 2 godz.

Bobrzyński Wincenty, uczył języka francuskiego — 6 godz.

Malinowski Teofil. uczył kaligrafii. — 2 godziny.

Kosiński Władysław, uczył stenografii. — 2 godziny.

Pawlica Jan, uczył gimnastyki. — 6 godzin.

Stocki Józef, uczył rysunków. — 4 godziny.

II.

PLAN LEKCYJNY.

I. Klasa

Gospodarze: w oddziale *a.* Kossowicz. *b.* Pawlica.

Religia: 2 godziny tygodniowo. Nauka wiary i obyczajów podług książki Zielińskiego.

J. łaciński: 8 godzin tygodniowo. Odmiana prawidłowa: imion, czasowników i najpotrzebniejsze reguły składni podług gramatyki Sobieskiego. Ćwiczenia w tłómaczeniu z polskiego na łacinę i odwrotnie, podług książki Sobieskiego. Co tydzień zadanie szkolne.

J. polski: 3 godziny tygodniowo. Z gramatyki najważniejsze zasady głosowni z połączeniem z pisownią — nauka o zdaniu pojedynczém i określnikach tegoż, interpunkcya — odmiana imion, według gramatyki Małeckiego. Czytanie stataryczne i kursoryczne większej części ustępów zawartych w I tomie Wypisów dla klas niższych gimnazyalnych w połączeniu z opowiadaniem i uczeniem się na pamięć ustępów poetycznych a przedewszystkiem prozaicznych. Co miesiąc 2 zad. dom. 2 szk. i 2 ćwiczenia ortograficzne.

J. niemiecki: 6 godzin tygodniowo. Odmiana prawidłowa imion i czasowników w połączeniu z najpotrzebniejszemi regułami składni szyku. Czytanie i tłumaczenie z języka niemieckiego na polski i odwrotnie, wygłaszanie z pamięci celniejszych ustępów podług wypisów niemieckich Dra Janoty. Co tydzień zadanie szkolne, co 14 dni domowe i co 3 tygod dyktat.

Geografia: 3 godziny tygodniowo. Ogólne pojęcia i wiadomości wstępne z kosmografii i geografii matem., geogr. topograficzna i fizyczna wszystkich części ziemi; najważniejsze wiado-

mości z geografii pol. dokładniejszy przegląd polityczny Europy podług książki Bellingera w tłum. polskiem.

Matematyka: 3 godziny tygodniowo. W I. półroczu tylko arytmetyka, w II. półroczu 1 godzina arytmetyki a 2 godziny geometryi. Z arytmetyki: Cztery działania liczbami całemi, mianowanemi i niemianowanemi; sposoby skracań rachunkowych — podzielność liczb, ułamki zwykłe i dziesiętne według książki Bączalskiego. — Z geometryi: Nauka o liniach, kątach, trójkątach, równoległobokach podług ksiażki Moznika w tłómaczeniu polskiem Sternala. Często ćwiczenia domowe, co miesiąc jedno szkolne.

Historyja naturalna: 2 godziny tygodniowo. Zwierzęta ssące, zestawne i brzuchawce podług książki Nowickiego.

Rysunki: 4 godziny tygodniowo. Figury z linii prostych złożone, od ręki rysowane, w dalszym ciągu przejście do form okrągłych, liście — ołówkiem — w końcu piórem. Format wielki.

II. Klasa.

Gospodarz: Stangenberg.

Religia: 2 godz. tyg. Historja starego testamentu podług książki Tyca.

Język łaciński: 8 g. tyd. Powtórzenie odmian prawidłowych. Nauka odmian nieprawidłowych, verba anomala i defectiva, przyimki, accusativus i nominativus cum infinitivo participia i ablativus absolutus, conjunctivus po ut, ne, quin, quod i quominus podług gramatyki Sobieskiego. Ćwiczenia podług książki Sobieskiego. Co tydzień zadanie szkolne, co 14 dni zadanie domowe.

Język polski: 3 g. tyg. Głosownia w połączeniu z pisownią, odmiana czasowników, stopniowanie przymiotników, nauka o zdaniu złożoném i składnia zgody podług gramatyki Małeckiego. Czytanie II. tomu „Wypisów dla niższych klas gimn:“ uczenie się na pamięć, deklamacya ustępów poetycznych. Co 14 dni zadanie domowe, co miesiąc zadanie szkolne i ćwiczenie ortograficzne.

Język niemiecki: 5 g. tyg. Powtórzono i uzupełniono naukę o formach podług gramatyki Janoty, wzięto dalej naukę

o odmianie złożonéj i omownéj o użyciu słów haben i sein w perf., przyimka Zu w inf., o szyku wyrazów w zdaniach pojedyńczych i złożonych. Z wyp. Janoty czytano i opowiadano wybrane ustępy, z polskich ustępów przełożono ustnie i pisemnie te, które we wszystkich wydaniach się znajdują. Co 14 dni zadanie domowe, co tydzień extemporale dyktat lub zadanie szkolne.

Historya i geografia: 4 g. tyg. *a*) Historya starożytna w połączeniu z geografią starożytną biograficznie wykładana podług Weltera w tłóm. polskiem Sawczyńskiego t. I. — *b*) geografia fizyczna i polityczna Azyi i Afryki, oro- i hydrografia południowéj i zachodniéj Europy podług geog. Kluna w tłóm. polskiem Germana i Starkla.

Matematyka: 3 g. tyg. Arytmetyka: stosunki, proporcye, reguła trzech, praktyka włoska, miary, wagi i monety krajowe i zagraniczne. Geometrya: Główne własności trójkątów, czworoboki, wieloboki: oznaczenie powierzchni, zamiana i podział figur prostokreślnych. Książki: do arytmetyki: Moznik w tłóm. Bączalskiego, do geometr. Moznik w tłóm. Sternala. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Nauka przyrody: 2 g. tyg. Botanika według książki Hückla.

Rysunki: 4 god. tyg. Ornamenta w konturach z cieniami piórem, figury geometrycznego układu wykonane z pomocą linii i cyrkla w konturach, piórem, nakładanie płaszczyzn farbą.

III. Klasa.

Gospodarz: w oddziale *a*. Hierzyk; *b*. Przybylski.

Religia: 2 god. tyg. Historya nowego zakonu według książki Tyca.

Język łaciński: 6. god. tyg. Z gramatyki: nauka składni o przypadkach według gramatyki Sobieskiego. Lektura: Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Lysander, Pelopidas, Phocion, Porcius Cato i Hannibal. Cwiczenia do tłumaczenia z polskiego na łacińskie Trzaskowskiego. W I.półroczu co tydzień zadanie szkolne, co 14 dni zadanie domowe; w II. półroczu co 14 dni zadanie szkolne, co 14 dni zadanie domowe.

Język grecki: 4. g. tyg. Odmiana imion i czasowników aż do źródłosłowu perf. med. podług Gram. Curtiusa w tłóm. Sternala i Samolewicza. Tłomaczenie z greckiego na polskie i odwrotnie podług książki Schenkla. Co 14 dni zad. szk. — co miesiąc zadanie domowe.

Język polski: 3 god. tyg. Nieodmienne części mowy; składnia, okresy; z etymologii rzeczy najważniejsze podług gramatyki Małeckiego. Czytanie III. tomu „Wypisów dla niższych klas gimnazyalnych,“ uczenie się na pamięć ustępów i deklamacya. Co 14 dni zadanie domowe, co miesiąc szkolne.

Język niemiecki: 4 god. tyg. Składnia zgody, rządu i szyku podług gramatyki Janoty. Czytanie, tłómaczenie i opowiadanie czytanych ustępów z Wypisów Janoty tom II. Co 14 dni zadanie domowe, co miesiąc szkolne.

Historya i geografia: 2 god. tyg. Historya wieków średnich podług Weltera (Sawczyńskiego). 2 god. tyg. geografia fizyczna i polityczna Europy, Ameryki i Australii podług Kluna.

Matematyka: 3 god. tyg. Arytmetyka: 4 działania liczbami algebraicznemi oznaczonemi i ogólnemi, użycie nawiasów, podnoszenie do 2 i 3 potęgi, wyciąganie 2 i 3 pierwiastka. Geometrya: podobieństwo figur prostokreślnych, koło z różnemi wykreśleniami w niem i koło niego, Podręcznik Mocnika. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Nauki przyrodnicze: 2 god. tyg. W I. półroczu: Mineralogia podług książki Klęska. W II. półroczu: Fizyka podług Kunzeka przełożył Dr. Stanecki: Ogólne własności ciał, nauka o cieple i najważniejsze zasady chemii.

Rysunki: 3 god. tyg. Głowa ludzka w częściach, formy zwierzęce mianowicie koni w konturach, później z lekkiem podcieniowaniem ołówkiem. Modele figur geometrycznych z drutu jako wstęp do rysunku z natury, objaśnienie kilku zagadnień z perspektywy z wykonaniem odpowiednich rysunków. Format wielki.

IV. Klasa.

Gospodarz klasy: Dr. Graczyński.

Religia: 2 godz. tyg. Obrzędy kościelne według książki Jachimowskiego. —

Język łaciński: 6 g. tyg. Z gramatyki: Nauka o czasach, trybach i imionach czasownikowych podług gramatyki Sobieskiego. Lectura: Caesaris commentarii de bello Gallico lib. I, IV, podług wydania Hofmana. Ćwiczenia w tłómaczeniu z polskiego na łacińskie Poplińskiego. Co 14. dni zadanie domowe, co miesiąc zadanie szkolne. —

Język francuski: 4 g. tyg. Według gramatyki M. Studniarskiego: Stopniowanie przymiotników, formowanie i stopniowanie przysłówków, liczebniki, artykuł podziałowy, zaimki nieokreślone, przyimki, odmiana słów regularnych, zaimki osobiste aż do słów zwrotnych wraz z ćwiczeniami w téj gramatyce zawartémi ustnie i pisemnie od Lek. XLVI. aż do Lek. LXXXII. Czasowniki nieregularne do końca.

Język grecki: 4 g. tyg. Odmiana źródłosłowu Perfecti i Aorystu passivi — odmiana czasowników na: mi — odmiany nieprawidłowe i najważniejsze rzeczy ze składni. — Tłómaczenie z greckiego na polskie i odwrotnie; tłómaczenie bajek. Co 14 dni zadanie szkolne, co miesiąc domowe. Książki te same, co w III. klasie. —

Język polski: 3 g. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie gramatyki z lat poprzednich, przyczém zwracano uwagę uczniów na błędy, które w potocznej mowie popełniono; nauka o zdaniach wszelkiego rodzaju i o wierszowaniu według gram. Małeckiego. Główniejsze zasady stylistyki — obznajomienie uczniów z ważniejszemi rodzajami poezyi w sposób przystępny; — czytanie, objaśnienie i opowiadanie ustępów z IV. tomu. „Wypisów dla niższych klas gimn.“ — Deklamacya celniejszych ustępów prozaicznych i poetycznych. Co 14 dni wypracowanie domowe, co 3 tygodnie zadanie szkolne.

Język niemiecki: 4 g. tyg. Czytano „Wypisy Janoty“ przeznaczone na klasę IV. z objaśnieniem gramatyczném, — szczegółowo z gramatyki nauka o zdaniu złożoném. — Co 2 tygodnie zadanie domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Historya i statystyka: 4 g. tyg. W I. półroczu: Dzieje nowożytne podług Weltera w tłómaczeniu Sawczyńskiego i polityczna geografia Europy. — W II. półroczu: Dzieje nowsze. Statystyka monarchii austryacko węgierskiéj podług Szaraniewicza z uwzględnieniem dziejów Austryi.

Matematyka: 3 g. tyg. Arytmetyka: Przestawianie, kombinowanie, stosunki, proporcye składane, reguła trzech składana, prowizya, kapitał, czas, procent, rachunek terminu, spółki, mieszaniny; reguła łańcuchowa, procent składany, zrównania I stop: o 1 i 2 niewiadomych. Geometrya: Główne własności elipsy, hyperboli, paraboli: stereometrya. — Książki tych samych autorów co w II klasie. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Fizyka: 3 g. tyg. Statyka, hydrostatyka, aerostatyka, dynamika, akustyka, optyka; główne zasady astronomii i geografii fizycznéj — podług książki Dr. Staneckiego.

Rysunki 3 g. tyg. Kopiowanie głów zwierząt krédą, ołówkiem — krajobrazy ołówkiem, piórem — plany budowli, rysowanie ornamentów, — głowy, nogi, ręce z modeli gipsowych w konturach — późniéj z cieniami krédą, — parę zagadnień z perspektywy z wykonaniem odpowiednich rysunków.

V. Klasa.

Gospodarz: Kusionowicz.

Religia: Dogmatyka ogólna według książki Jachimowskiego; 2. god. tyg.

Język łaciński: Lektura: Liwiusza ks. I. i ks. II. r. 1 — 32; z Owidego (wydanie Grysara): Przemiany ks. I. 89 — 415; III. 513 — 732. VII. 1 — 353; VIII. 611 — 724; XI. 85 — 198; XIII. 1 — 398 i 732 — 897. i trzy przepisane elegie z kiąg Trist. (5 god. tyg.) Z gramatyki Sobieskiego powtórzenie nauki o przypadkach; — ćwiczenia stylist. podł. książki Jerzykowskiego Cz. I. (razem 1 godź. tyg.) Co 14 dni zadanie domowe, raz na miesiąc szkolne.

Język grecki: Lektura: Xenofont podług chrestomatyi Schenkla w tłómacz. Borzemskiego; z Cyropedyi od str. 1 — 20 i od 79 — 84; z Anab. od str. 113. — 137; z Pamiętn. o Sokr.: Herakles na rozstajnéj drodze; — Homer (wydanie Hocheggera), liber. I. (4 godź. tygodn.); — z gramatyki nauka o przypadkach i przyimkach podług książki Curcyusza w przekł. Samolewicza;

(jedna godz. tygod.). Czytanie celniejszych ustępów z staropolskich pomników literatury z Wyp. dla wyż. gimn. T. I. cz. I. w połączeniu z gramatycznemi uwagami. Etymologia według gramatyki Małeckiego. Historyczno literackie uwagi nad literaturą polską aż do Kochanowskiego. Uczenie się na pamięć; deklamacya. Co 3 tygodnie zadanie.

Język niemiecki: 3 g. tyg. Czytanie wypisów Jandaurka z stósownėm objaśnieniem gramatycznėm i stylistycznėm. Ćwiczenia w opowiadaniu; uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Co 14 dni zadanie domowe, raz na miesiąc szkolne.

Matematyka: 4 g. tyg. Algebra: pojęcie różnych ilości i operacyj rachunkowych, 4 działania, układy liczb, ułamki zwyczajne, dziesiętne i ciągłe, o stosunkach i proporcyach. Geometrya: Longimetrya i planimetrya — podług książki Moznika w tłómaczeniu Staneckiego. Częste ćwiczenia domowe co miesiąc zadanie szkolne.

Historya powsz. i geografia: 4 g. tyg. Dzieje starożytne aż do r. 476. po Chr. podług książki Pütza w tłómaczeniu Niedzielskiego i Gołębiowskiego. Odpowiedne partye z geografii starożytnėj.

Historya naturalna: 3 godz. Mineralogia systematyczna w połączeniu z geognozyą, podług Schödlera w tłumaczeniu. Botanika systematyczna w połączeniu z paleontologią; geograficzne rozszerzenie roślin podług Bila w tłómaczeniu Łomnickiego.

VI. Klasa.

Gospodarz: Dr. Kosiński.

Religia: 2 godź. tyg. Dogmatyka szczególna podług książki Jachimowskiego.

Język łaciński: 6 godz. tyg. Lektura: Sallustii bellum Ingurthinum, Vergilii Georgicon lib. II. v. 136—176 (laudes Italiae) vv. 458—550 (laudes vitae rustiacae), Aeneidos lib. II. IX. Kilka ustępów najcelniejszych wygłaszali uczniowie z pamięci. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne podług ćwiczeń Trzaskowskiego część I. Co 14 dni wypracowanie domowe, co mięsiąc szkolne.

Język grecki: 5 godz. tyg. Lektura: Homeri Iliad. lib. XVI. XXIII. Odyss. lib. VI. IX. X. podług wydania Hocheggera. Uzupełnienie gramatyki. Co trzy tygodnie wypracowanie pisemne.

Język polski: 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych ustępów autorów złotego wieku literatury polskiéj podług „Wypisów dla wyższego gimnazyum część I. tom 2.“ Historyczno-literackie, gramatyczne i estetyczne uwagi nad literaturą tego okresu. Co trzy tygodnie wypracowanie pisemne.

Język niemiecki: 5 godz. tyg. Czytanie wypisów Jandaurka tom 2. z stówném objaśnianiem gramatyczném, estetyczném i stylistyczném. Tłómaczenie z polskiego na niemieckie. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Obok tego zdawali uczniowie sprawę z lektury domowéj. 1 godz. w tyg. Co 2 tygodnie wypracowanie pisemne.

Historya powszechna: 3 godz. tyg. Historya wieków średnich w połączeniu z geografią podług Pütza.

Matematyka: 3 godz. tyg. Z algebry: potęgi, pierwiastki, logarytmy, zrównania pierwszego stopnia o jednéj lub więcéj nieznajomych. Z geometryi: stereometrya i trygonometrya prostokreślna, podług Moznika w tłómaczeniu Staneckiego. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Historya naturalna: 2 god. tyg. Zoologia systematyczna w połączeniu z paleontologią, geograficzne rozszerzenie zwierząt podług książki Popławskiego. Botanika.

VII. Klasa.

Gospodarz: Myjkowski.

Religia: 2 g. tyg. Etyka chrześciańsko-katolicka podług Soleckiego.

Język łaciński: 5 g. tyg. Lektura: Ciceronis oratio in Catil. I., pro Roscio, Cato Maior. Vergilii Aeneid. lib. I. VII. podług wydania Hoffmana. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne podług książki Trzaskowskiego. Część II. Co 14 dni wypracowanie piśmienne.

Język grecki: 4 g. tyg. Lektura: Demostenesa mowy Olyntyjskie I., II., III. Z tragedyj Sofoklesa: Filoktet. Gramatyka: infinitivus, particip. atrakcya. Co trzy tygodnie zadanie domowe lub szkolne.

Język polski: 3 g. tyg. Czytanie celniejszych ustępów z okresu penegiryczno-makaronicznego i Stanisławowskiego [Wyp. dla wyż. gimn. t. II. Cz. I.] w połączeniu z historyczno-literackiemi uwagami nad tym okresem.

Język niemiecki: 4 g. tyg. Czytanie celniejszych ustępów autorów 18. wieku według wypisów Mozarta dla gimn. wyż. t. II. w połączeniu z stylistycznemi, estetycznemi, i literackiemi uwagami. Opowiadanie czytanych ustępów. Marya Stuart do końca. Co miesiąc wypracowanie pisemne na temat dany oprócz tego tłómaczono ustępy z języka polskiego na niemiecki.

Historya powszechna: 3 g. tyg. Dzieje nowsze aż do połowy 19. wieku według Poplińskiego.

Matematyka: 3 g. tyg. Algebra: Zrównania nieoznaczone 1. stopnia, zrównania kwadratowe i wykładnicze o 1. i 2. niewiadomych; postęp różnicowy i geometryczny ze zastósowaniem do procentu składanego i obliczenia renty, permutacye, kombinacye, waryacye, wzór Newtona na potęgi dwumianu, Geometrya: Trygonometryą dokończono i powtórzono; analityka w płaszczyznie. Książki, ćwiczenia i zadania jak w V. klasie.

Fizyka: 3 g. tyg. Ogólne własności ciał, chemiczne połączenie i rozkład; statyka, dynamika — podług książki Chlebowskigo.

Logika: 2 g. tyg. Logika ogólna — podług Drbala.

VIII. Klasa.

Gospodarz: Malinowski.

Religia: 2 god. tyg. Historya kościelna — podług Jachimowskiego.

Język łaciński: 5 god. tyg. Horat. Carm. I. 1, 2, 3, 7. 11. 14, 15, 18, 20, 24, 27, 34, 35. II. 3, 13, 18, 20. III. 1, 24, 30. IV. 2, 7. Epod. 1, 2, 7, 13. Carmen saeculare. Sat. I. 1. 9. Satira lib. II. 8. Epist ad Pisones. Tacit. Agric. histor. libr. 1.

Pogląd na literaturę łacińską. Ćwiczenia stylistyczne i zadania jak w klasie VII.

Język grecki: 5 god. tyg. Przeczytano Plutona, Protagora, Sofoklesa i Ajasa. Z gramatyki: o partykułach. Co 3 tygodnie zadanie domowe szkolne.

Język polski: Czytanie celniejszych ustępów z autorów ostatniego okresu w połączeniu z historyczno-literackiemi i estetycznemi uwagami nad tym przedmiotem, podług Wyp. dla wyż. gimn. t. II. część II. Co miesiąc zadanie piśmienne.

Język niemiecki: Czytanie celniejszych utworów nowszego okresu z objaśnieniami stylistycznemi, estetycznemi i historyczno-literackiemi podług Mozarta t. III. dla wyż. gimn. Zadania jak w VII. klasie.

Historya i statystyka: 3 god. tyg. Historya nowożytna od 18. wieku do najnowszych czasów, podług Poplińskiego. Geografia i statystyka Austryi, podług Szaraniewicza.

Matematyka: 2 god. tyg. Powtórzenie, uporządkowanie i zastósowanie w przykładach całego przedmiotu nauki. Co miesiąc 1 zadanie.

Fizyka: 3. god. tyg. Mechaniczna teorya ciepła, akustyka, magnetyzm, elektryczność i optyka, według książki Chlebowskiego.

Psyhologia: 2 god. tyg. według książki Zimmermanna.

Nauki nadobowiązkowe

dla uczniów bezpłatne.

1. Historya kraju rodzinnego: Stopień niższy t. j. klasa III. i IV. i stopień wyższy czyli klasa VI. i VII. W każdej klasie po 1 godzinie tyg.; na obu stopniach od czasów najdawniejszych do najnowszych według zapisków synchronistycznych z uwzględnieniem i dotyczącej geografii i współczesnych ważniejszych wypadków powszechnodziejowych. Razem udział brało w tej nauce uczniów . . 119
2. Język francuski: 3 oddział: I. uczniów 20, god. tyg. 3; metoda Plötza część I. do lekcyi 70; II. oddział uczniów 5, godzin 2 od lekcyi 41 do 90; III. oddział 1 godz., 7 uczniów według gramatyki Plötza rozdział VI. razem uczniów 32
3. Gimnastyka: 6 oddziałów w tyluż godzinach; ćwiczenia w odpowiedniem stopniowaniu; udział brało do końca roku uczniów 150
4. Rysunki odręczne: 1 oddział 2 godziny tygod. przedmiot nauki: postać człowieka z cieniami—ołówkiem; krajobrazy — ołówkiem, tuszem, kolorami; plany budowy — rysowanie modeli gipsowych—głowy osób żyjących. Udział brało oprócz 11 uczniów klas wyższych i 5 realistów kl. IV. razem 16
5. Śpiew: 2 oddziały, każdy po 2 godziny tygod. Teorya śpiewu i ćwiczenia solo, duet, tercet i kwartet; wykonywanie chórem pieśni kościelnych przeważnie według książki Kunzeka· Udział biorących w tej nauce . . . 75
6. Stenografia. 2 oddziały, po 1 godzinie tyg. uczniów rezem 51
7. Kaligrafia: 2 oddziały dla uczniów I. i II. klasy, god. 2 tyg.; liczba uczniów udział biorących . . . 98

III.

TEMATY

do wypracowań piśmiennych.

A.) w języku polskim.

V. Klasa.

1. Obraz strony rodzinnej.
2. Z czytanych ustępów „Wyprawy Igora na Połowców“ podać treść całego poematu.
3. O ile mogą podróże wpłynąć na wykształcenie człowieka.
4. Obraz pożaru.
5. Panowanie Numy Pompiliusza według Liwiusza.
6. Znaczenie wyroczni delfickiej.
7. Wynalazek druku i jego zbawienne skutki w dziejach oświaty.
8. Jakie są prace właściwe dla ziemian w każdej porze roku.
9. Znaczenie i cel sądu skorupkowego.
10. Obraz zimy.
11. Skąpiec a marnotrawnik. Porównanie na podstawie czytanego ustępu z Mikołaja Reja.
12. Przyjemności życia wiejskiego.
13. Myśl przewodnia zawarta w „Dworzaninie“ Łukasza Górnickiego.
14. Rozwój myśli zawartej w przysłowiu: „Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje.“
15. Myt o Penteusie według Owidego.
16. Myśli ucznia przy zakończeniu roku szkolnego.

VI. Klasa.

1. Wartość zdrowia.
2. Objaśnić zdanie: „Do czasu dzban wodę nosi“.
3. Jakie wady gani Kochanowski w swym „Satyrze“.
4. Rządy i wpływ Karola Wielkiego na losy państw i narodów.
5. Charakterystyka konia.
6. Pożytek z czytania dobrych książek.
7. Podać treść i osnowę tragedyi Zawickiego p. t. „Jeftes“.
8. Korzyści z nauki obcych języków.
9. Piotr Skarga jako kapłan i mowca.
10. Zasługi Romulusa i Numy w porównaniu zestawione.
11. Jak należy korzystać z czasu młodości.
12. „Concordia res parvae crescunt, discordia vel maxumae dilabuntur.“ Sall. Ing. 10. Rozjaśnić przykładami z historyi.
13. Podać treść i objaśnienie sielanki Szymonowicza p. t. „Pomarlica“.
14. Podać treść i uwydatnić zasadniczą myśl poematu Fryderyka Schillera p. t. „das Lied von der Glocke.“
15. Odyseus u Feaków. Opowiadanie według Homera.
16. Opis poranku letniego.

VII. Klasa.

1. Zabawy studenckie według Kitowicza.
2. Wyjaśnić i rozwinąć myśl zawartą w przysłowiu: „Wlazł z deszczu pod rynnę.“
3. Treść i wyjaśnienie satyry Krasickiego: „Oszczędność“.
4. Uzasadnić twierdzenie: „Nauki tylko w pokoju kwitnąć mogą.“
5. Słowik i skowronek (charakterystyka).
6. Myśl o dzwonie.
7. Charakterystyka jarmarku w Wadowicach.
8. Ocenić co do treści i języka wiersz Trembeckiego: „do j. p. Miera, mieszkającego na wsi.“
9. Wyjaśnić przysłowie: „Z jakim przestajesz, takim się stajesz.“
10. Objaśnić zdanie: „Inter arma silent Musae.“
11. Streścić i objaśnić sielankę Karpińskiego: „Tęskność na wiosnę.“
12. Środki komunikacyjne przyczyniają się do dobrobytu kraju.

VIII. Klasa.

1. Jakie znaczenie i jaki związek z całością ma pieśń „Alpuhara“ w poemacie Mickiewicza: „Konrad Wallenrod.“
2. Wykazać porządek myśli i znaczenie ody Horacego: „Ad C. Cilnium Maecenatem.“ Od I, 1.
3. Co zyskała ludzkość przez żeglugę i handel na morzu.
4. Podać treść i uwydatnić myśl zawartą w ustępie Herdera: „das Kind der Barmherzigkeit.“
5. Znaczenie roślinności dla życia i wygody człowieka.
6. Rozwiąząć pojęcia symboliczności, klasyczności i romantyczności i wykazać różnice zachodzące między niemi.
7. Wynalazek szkła i pożytek z niego w życiu praktycznem i w umiejętnościach.
8. Obraz stepu — na podstawie lektury.
9. Porównać elegią z dumą i podać ich znaczenie w poezyi.

B.) w języku niemieckim.

V. Klasa.

1. Das Wichtigste über die römischen Könige.
2. Annehmlichkeiten einer Gebirgsreise.
3. Denk- und Sehenswürdigkeiten von Krakau.
4. Ludwik F. XIV. Tagesordnung — auf Grund der Lektüre.
5. Wer einen Freund gefunden, hat einen Schatz gefunden (mit Zugrundelegung der Ballade: „Die Bürgschaft.“
6. Inhaltsangabe des Gedichtes: Das Lied vom braven Manne.“
7. Ursachen der Perserkriege.
8. Die vier Zeitalter nach Ovid.
9. Die Balladen: Arion und Kraniche des Ibykus zusammengestellt.
10. Nutzen der Pflanzen.
11. Legende von Goethe — in Prosa wieder zu geben.
12. Allegorie von Rückkert — in Prosa wieder zu geben und zu erklären.
13. Cambyses ermordet aus Uibermut seinen Mundschenk — Nacherzählung.

14. Die drei Blinden von Herder — in Prosa wieder zu geben.
15. 16. 17. 18. Tłumaczenia z polskiego.

VI. Klasa.

1. Nutzen des Eisens.
2. Der Telegraph und seine Bedeutung.
3. Des Sängers Fluch (Inhalt).
4. Inhalt des 2 ten Theiles des Nibelungenliedes.
5. Folgen der Erfindung der Buchdruckerkunst.
6. Verdienste Carl des Grossen um das Frankenreich.
7. Welche Tätigkeit entwickelte Peter von Amiens, um den ersten Kreuzzug zu Stande zu bringen?
8. Levingstonés Abenteuer mit einem Löwen.
9. Hector's Abschied von Andromache nach dem VI. Buch der Ilias.
10. Nutzen des Wassers.
11. Wallenstein's Tod.
12. Uibersetzungen aus dem Polnischen.

VII. Klasa.

1. Man reist, damit es uns zu Haus erst recht gefalle. — Und wer durch's Leben reist, ist im gleichen Falle.
2. Historische Grundlage des Gedichtes „der Markgräfin Schleier.“
3. „Die Fürstentafel“ in Prosa.
4. Gedankengang des Gedichtes: die Kraniche des Ibykus.
5. Exposition des Gedichtes von Göthe „Ilmenau.“
6. Inhaltsangabe des ersten Gesanges von Wielands Oberon.
7. Historische Grundlage zu der Tragödie „Maria Stuart.“
8. Folgen des 30 jährigen Krieges.
9. Historische Grundlage zu Philoktetes.
10. Geringes ist die Wiege des Grossen.
11. 12. 13. 14. tłómaczenia z polskiego na niemieckie.

VIII. Klasa.

1. Gedankengang und Gliederung des Gedichtes von Schiller: „Der Taucher.“
2. Erklärung der Allegorie von Rückert: „Leben und Tod.“
3. Erklärung des Gedichtes von Schiller: „Sehnsucht“ und Würdigung des darin enthaltenen Spruches: „Du musst glauben, du musst wagen, denn die Götter leih'n kein Pfand.“
4. Welche Pflichten hat der Mensch gegenüber der bürgerlichen Gesellschaft zu erfüllen? Mit Zugrundelegung der Allegorien: „Der Magen und die Glieder,“ und „das Kind der Barmherzigkeit.“
5. Welche Gedanken erweckt in uns der Beginn des Neujahrs.
6. Erklärung des Gedichtes von Schiller: „Das verschleierte Bild zu Sais.“
7. Geschichtliche Parallele zwischen Alexander dem Grossen und Napoleon I.
8. Erklärung der in der Idylle: Hermann und Dorothea enthaltenen Rede des Pfarrers.
9. Der Segen des Friedens. Mit Berücksichtigung des Gedichtes; „An den Frieden.“
10. Welche Bedeutung hat die Donau für den österreichischen Staat?
11. Erklärung des im Gedichte Seidl's „Männerwaffen“ enthaltenen Spruches: „Solch' eine Waffe — es ist sein Geist, der ruhig klare Sinn, der alles Niedere von sich weist, gekehrt zum höchsten hin.“

C.) Zagadnienia maturalne.

1. Zadanie polskie: „Karol Wielki i Alfred Wielki.“ (Charakterystyka porównawcza.)
2. Zadanie niemieckie: „Von der Stirne heiss rinnen muss der Schweiss, Soll das Werk den Meister loben, doch der Segen kommt von oben.“ Schiller.
3. Zadanie łacinsko-polskie: Verg. Aen. VI. 337 — 383. (edit. Hoffmanna.)

4. Zadanie polsko-łacińskie: Z Wypisów polskich na klasę VIII. ustęp: „Wspólną greckiej była mitologia Rzymian“........ (do).... praktycznéj filozofii.“ (stron. 86).
5. Zadanie greckie: Hom. Ilias XVI.—557—583. (edit. Hocheggera).
6. Zagadnienia matematyczne:

a.) $5^{2x} - 7 . 5^x = 386\,250.$

b.) Ojciec chce swemu 7 letniemu synowi, gdy tenże dojdzie do lat 24. pewną sumę w taki sposób zabezpieczyć, że w tym celu składa co roku z początkiem każdego roku przez cały ten czas po 100 Złr. do kasy oszczędności. Przy oprocentowaniu złożoném płaci kasa 4%, przy oprocentowaniu pojedyńczém 6%. Które ulokowanie będzie korzystniejsze, czy na procent złożony, czy pojedyńczy?

c.) Powierzchnia 15stokąta umiarowego, w koło wpisanego, wynosi 145.268 □ m. Ile wynosi promień koła, bok i obwód 15stokąta?

IV. ZBIORY NAUKOWE.

1.) *Biblioteka.*

Z końcem roku szkolnego 1877 stan biblioteki tutejszego gimnazyum był następujący:

A. Biblioteka dla nauczycieli.

w dziale:	w r. 1877 przybyło dzieł	w r. 1877 przybyło tom.	jest ogółem dzieł	jest ogółem tom.
I. Pedagogii i szkolnictwa	12	13	32	49
II. Filologii:				
1. Encyklopedyj; dzieł pomocniczych	4	6	23	99
2. Języka i literatury greckiej . .	8	12	118	149
3. „ „ łacińskiej . .	12	15	110	145
4. „ „ polskiej . .	6	10	110	179
5. „ „ niemieckiej .	14	21	39	63
6. Innych języków	1	1	14	26
III. Geografii i statystyki	5	8	33	57
VI. Historyi powszechnej	10	11	54	113
V. Matematyki	15	15	54	59
VI. Nauk przyrodniczych:				
1. Fizyki; chemii	11	12	74	80
2. Historyi naturalnej	9	19	52	107
VII. Filozofii	9	10	30	35
VIII. Dzieł różnej treści	22	24	62	81
Razem	138	177	805	1242
Oprócz tego posiada jeszcze biblioteka.				
IX. Atlasów i albumów		—	—	14
X. Map ściennych		3	—	43
XI. Programów		126	—	331
XII. Pism i broszur darowanych przez wiedeńską Akademią umiejętności . . .			—	286

Z pism peryodycznych prenumerowano w b r. następujące: Przegląd krytyczny; Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien; der Naturforscher.

87 dzieł w 113 tomach i zeszytach otrzymano w darze; resztę zakupiono za 164 złr. 36 cnt.

B. Biblioteka uczniów

obejmuje tylko książki do lektury przeznaczone i liczy obecnie

dziełek polskich . .	141	w 174	tomikach.
„ niemieckich .	103	„ 190	„
„ francuskich .	2	„ 2	„
Razem dziełek	246	„ 366	„

W tym dziale zakupiono w b. r. 37 tomików za 52 złr. 69 cent. —

C. Biblioteka dla ubogich uczniów

składa się wyłącznie z książek szkolnych na przeciąg półrocza lub całego roku ubogim uczniom wypożyczanych i liczyła z końcem z. r. szkolnego 285 książek.

W b. r. zakupiono dla ubogich uczniów 95 książek za 116 złr. 71 cnt. — otrzymano w darze 50; ten dział więc liczy obecnie 430 książek. —

2. Gabinet fizykalny.

Zakład posiada przeszło 173 ważniejszych przyrządów mianowicie z działu I. dla okazania ogólnych własności ciał sztuk 9. II. do mechaniki 16. III. do hydrostatyki i aerodynamiki 12. IV. do aerostatyki i aerodynamiki 18. V. do akustyki 12. VI. do nauki o cieple 14. VII. do optyki 30. VIII. do elektryczności 32. IX. do chemii 15, wreszcie X. narzędzi 15, ogółem wartości około 2400 złr. w. a.

Do gabinetu fizykalnego przybyły w roku szkol. następujące przybory.

Do mechaniki: Przyrząd do okazania praw ruchu wahadłowego, przyrząd Arago do okazania prądów pochodnych, syrena Seebeka. Do aerostatyki i aerodynamiki: klosz na obu końcach otwarty i klosz do światła elektrycznego. Do akustyki: Przyrząd Quinkego, skrzypce żelazne, rura interferencyjna. Do nauki o cieple: Meloniego termomultiplicator. Do optyki: achromatyczny pryzmat, widnia opt. Wollastona, przyrząd do okazania pierścieni Newtona, pryzmat interferencyjny

Puilleta. Do elektryczności i magnetyzmu: Dwa baloniki na podstawce, model do okazania zasady galwanometrów, Ampera przyrząd, kółko Barlowa, 10 stosów Bunsena, Duża butelka Lejdyjska, płyta szklanna do machiny elektrycznej. Do nauki o chemii: Wanienka preumatyczna z cynku i porcelany, kurek Daniela, klosz szklanny, 100 flaszeczek z preperatami chemicznemi, 8 kolb i retort, flaszka z otworem przy dnie, $^1/_2$ klgrm., rurek kauczukowych, kilka flaszek do płynów. Do narzędzi: miednica z blachy, tygiel żelazny, piłka ręczna, diament do rznięcia szkła, sito, obrączki do tygla.

3. *Gabinet historyi naturalnéj posiada:*

a) **Do zoologii:** Ptaków wypchanych: 59
Dzika z tutejszéj okolicy wypchanego: 1
Szkieletów zwierząt ssących: 2
„ ptaków: 3
„ płazów: 3

10 słojów zwierząt w spirytusie. Zbiory owadów miejscowych. Atlasów: 1) Zwierzyniec obrazowy Dra prof. Nowickiego, 2) Vögel Europas Dra Fitscha, 3) Dwa Atlasy Dra Schuberta, zwierząt ssących, gadów, płazów, ryb, przewięzowców i kałduuowców;

4) 30 tablic zwierząt ssąych, 5) 2 kawałki polipów, gąbki korolowe, mózg ludzki z masy papierowéj, czaszka, 6) Nieprawidłowy płód krowy, 7) Niestrawiona masa znaleziona w żołądku konia.

b) **Do botaniki:** 1) 85 gatunków drzew, 2) Zielniki roślin tatrzańskich. Orchideae, salices, graminaee, fiilicee, rośliny tatrzańskie w porządku alfabetycznym, i rośliny miejscow, 3) szyszki sosny, jodły i świerku. 4) Atlas Dra Schuberta.

c) **Do mineralogii:** *a*) 448 egzemplarzy minerałów *b*) 60 muszli i ślimaków skamieniałych *c*) skala twardości *d*) modele kryształów z drzewa.

W roku 1877 przybyło: 4 słoje spirytusowe: Spongia off: actinia mesembrianthemum, teredo navalis, i sepia off: Corallium rubram.

4.) Przybory do rysunków.

Jako środki pomocnicze do nauki rysunku, zakład posiada: Modeli z drutu do nauki perspektywy sztuk 7. — Modeli z drzewa figur geometrycznych sztuk 19. — Modeli gipsowych ornamentów w płaskorzeźbie sztuk 6. — Odlewy gipsowe głów antyki sztuk 6. — Biusta Najjaśniejszych Państwa sztuk 2. — Odlewy z gipsu: głowa w płaskorzeźbie modelowanéj z natury sztuka 1. — Gipsowy odlew dłoni chłopca, odlew stopy po 1 sztuce. Model gipsowy konia.

Prócz tego posiada zakład wzory litografowane Taubingera głów i całej postaci ludzkiej, zwierząt domowych, oraz wzory krajobrazów Taubingera, Flögera, Reinholda. Studya drzew Högera format wielki sztuk 12. Alpy austryakie F. Simonyego kolorowane format wielki. Wzory ormamentów: Bauera, Goupila, Taubingera — Wzory architektury: Taubingera, Schreibera, V. Pétita. Celniejsze prace uczniów sztuk 35; dar szkoły realnéj z Krakowa.

V. Zapiski statystyczne.

a) Liczba uczniów.

w klasie	Publicznych uczniów na początku roku	Z końcem II. półrocza: publicznych	Z końcem II. półrocza: prywatnych	Z końcem II. półrocza: razem	Klasyfikacya przy końcu roku szkolnego: z promocyą: celujących	z promocyą: I. stopień	bez promocyi: poprawiać może	bez promocyi: II. stop.	bez promocyi: III. stop.	nie egzaminowanych
					publicznych uczniów					
I. a)	29	27	—	27	1	19	5	1	1	2
I. b)	29	28	—	28	2	20	3	—	3	1
II.	49	49	—	49	7	27	8	4	3	–
III. a)	27	27	—	27	1	15	4	1	6	—
III. b)	27	27	—	27	3	14	6	1	2	1
IV.	30	27	—	27	3	19	3	—	2	3
V.	23	23	—	23	4	13	3	1	1	2
VI.	27	26	1	27	4	11	8	2	1	1
VII.	15	16	1	17	4	11	1	—	—	—
VIII.	16	16	—	16	2	14	—	—	—	—
					prywatystów					
					—	—	1	1	—	—
Razem	272	266	2	268	31	163	42	11	19	10

a) Wiek uczniów według lat urodzenia.

Klasa	1866	1865	1864	1863	1862	1861	1860	1859	1858	1857	1856	1855	1854
I. *a)*	4	6	7	4	3	—	3	—	—	—	—	—	—
I. *b)*	—	4	6	8	3	3	2	2	—	—	—	—	—
II.	—	8	11	5	9	7	6	2	1	—	—	—	—
III. *a)*	—	1	5	2	9	3	4	3	—	—	—	—	—
III. *b)*	—	—	2	6	7	4	1	5	2	—	—	—	—
IV.	—	—	—	8	—	12	—	7	—	—	—	—	—
V.	—	—	—	1	4	3	5	4	6	—	—	—	—
VI.	—	—	—	—	2	2	7	6	4	2	3	1	—
VII.	—	—	—	—	—	—	2	3	5	2	2	2	1
VIII.	—	—	—	—	—	—	—	8	—	3	—	5	—
Razem	4	19	31	34	37	34	30	40	18	7	5	8	1

c). *Rodem:*	Z Galicyi	261.	
„	„ Królestwa polskiego	1.	
„	„ Morawii	2.	
„	„ Szląska	1.	
„	„ Węgier	2.	
„	„ Siedmiogrodu . .	1.	
d.) *Wyznania:*	Rzymsko katolickiego . . .		256.
„	Mojżeszowego		12.
e).	Opłaty szkolnej wpłynęło		1327·20.
	Taksy wstępnej		120.60.
	Datków dobrowolnych na przybory naukowe		325·75.
	Uwolnionych od całej opłaty		170.
	„ „ połowy		23.
	7. stypendystów otrzymało		789·70.

Stała subwencya Wys. Rządu wynosi rocznie 421 złr.

VI. Kronika zakładu.

Po odejściu pana dyrektora Teodora Stahlbergera do gimn. Śgo Jacka w Krakowie zastępywał profesor Teofil Malinowski miejsce dyrektora zakładu od dnia 19. sierpnia do 20. grudnia 1876 według rozporząd. Wys. Rady Szkolnéj krajowéj z dnia 2. sierpnia 1876 l. 7265.

Rozp. Wys. Rady Szkol. z dnia 3. października 1876 l. 9493. został zastępca nauczyciela Karol Białkowski zamianowany rzeczywistwym nauczycielem przy realnej szkole w Stryju, a na jego miejsce przeznaczono Wilhelma Przybylskiego zastępcą przy tutejszém gimn.

Najwyższém postanowieniem Jego Cesarskiej Mości z dnia 11. listopada 1876 został zamianowany Antoni Krygowski dyrektorem tutejszego gimnazyum, a dnia 20. grudnia 1876. objął kierownictwo tego zakładu.

Rozporządzeniem Wys. Prezydyum Rady Szkolnéj Krajowéj z dnia 9. kwietnia 1877. l. 45. został przeniesiony zastępca nauczyciela Kazimierz Okaz z gimnazyum w Tarnowie do tutejszego

zakładu, a zaś zastępca nauczyciela Adolf Michalewski z gimnazyum tutejszego do gimnazyum w Tarnowie.

Egzamin dojrzałości odbył się w tym roku co do części piśmiennéj 28. 29. 30. maja i 1. i 2. czerwca; co do ustnéj zaś części od dnia 28. czerwca do 1. lipca włącznie pod przewodnictwem Wielm. Pana Radcy szkolnego i c. k. Inspektora Antoniego Czarkowskiego.

VII. Przepisy szkolne.

1. Każdy uczeń tego zakładu jest obowiązany, wszelkie rozporządzenia dyrekcyi zakładu, jak najściślej wypełniać.

2. Sale naukowe otwiera się na 10 minut przed rozpoczęciem nauki. Przez ten czas powinni się wszyscy uczniowie z należytą przyzwoitością w swojéj klasie gromadzić, zająć niezwłocznie przeznaczone dla siebie miejsca i spokojnie oczekiwać rozpoczęcia wykładu. Włóczenie się po korytarzach, hałasy w klasie, jako też spóźnianie się na godziny wykładowe będą surowo karane.

3. Na godziny wykładowe powinien uczeń przynosić jedynie przepisane książki, zeszyty i inne przybory naukowe, przynoszenie przedmiotów, nie mających żadnego związku z nauką szkolną, jest wzbronione.

4. Podczas wykładu może być uczeń wywołany z klasy tylko w naglących wypadkach, i to za pozwoleniem dyrekcyi. Uczniowie, wywołujący kolegów z klasy podczas nauki, będą karani.

5. Wydalanie się ze szkoły w czasie nauki może być dozwolone tylko w naglących wypadkach.

6. Skupianie się i wałęsanie po korytarzach podczas zmiany godzin lub w czasie wypoczynku jest surowo zakazane.

7. Wszelkie naruszanie, psucie, niszczenie sprzętów szkolnych, i wszelkich środków naukowych, oraz zanieczyszczanie lokalów jest jak najsurowiéj zabronione; wykraczający nie tylko obowiązany jest wynagrodzić szkodę, ale nadto podpada karze w miarę swego przewinienia. Jeżeli sprawcy szkody wykryć nie można, natenczas muszą wszyscy uczniowie téj klasy, w któréj

szkoda wyrządzoną została, ponieść koszta naprawy uszkodzonego przedmiotu, albo téż sprawienia nowego.

8. Po skończonéj nauce w szkole mają uczniowie spokojnie i przyzwoicie powracać do domu.

9. Także i po za obrębem szkoły powinno zachowanie się uczniów odpowiadać wymaganiom moralności i przyzwoitości.

10. W obcowaniu ze sobą powinni uczniowie postępować uprzejmie i grzecznie, a mimowolne urazy wzajemnie sobie przebaczać.

11. Urządzanie składek pieniężnych pomiędzy uczniami na jakie bądź cele prywatne, na upominki dla członków grona nauczycielskiego i t. p. nie są dozwolone; składki na cele publiczne mogą być urządzane tylko za wyraźném pozwoleniem Wys. Rady szkoln. kraj.

12. Żaden uczeń nie może ani jako członek, ani jako słuchacz brać udziału w jakichkolwiek stowarzyszeniach, i niewolno téż uczniom zawiązywać żadnych stowarzyszeń między sobą.

13. Schadzki i zgromadzenia uczniów w znaczniejszéj liczbie na ćwiczenia naukowe lub zabawy mogą się odbywać tylko za pozwoleniem lub pod dozorem grona nauczycielskiego.

14. Wałęsanie się późno wieczorami po ulicy jest uczniom zakazane. Gronu nauczycielskiemu przysługuje prawo oznaczenia godzin wieczornych, w których tak w zimie jak i w lecie uczeń nie powinien się znajdować bez przyczyny na ulicy.

15. Odwiedzanie miejsc publicznych, jako to: restauracyi, cukierni, kawiarni i t. p., tudzież uczęszczanie do teatru i na inne przedstawienia publiczne, dozwolone jest uczniom tylko w towarzystwie rodziców lub ich zastępców: także palenie tytoniu, jako nieodpowiedne ani wiekowi, ani powołaniu uczniów, jest stanowczo zabronione, i wszelkie wykroczenia w tym względzie będą surowo karane.

16. Uczeń obowiązany jest uczęszczać bez przerwy do szkoły. W razie ważnej przeszkody powinien wyjednać sobie na krótki czas uwolnienie od godzin szkolnych u gospodarza klasy, na kilkodniowy zaś przeciąg czasu u dyrektora.

17. O słabości i innych nieprzewidzianych przeszkodach winni rodzice ucznia albo nadzorcy odpowiedzialni w przeciągu 24 go-

dzin ustnie lub pisemnie oznajmić gospodarzowi klasy; za przybyciem zaś do szkoły powinien uczeń w każdym razie wykazać wiarogodném pisemném świadectwem powód i czas swojéj nieobecności. Ośmiodniowa, niczem nieusprawiedliwiona nieobecność w szkole, będzie uważana za dobrowolne wystąpienie z zakładu, i może spowodować wykréślenie ucznia z katalogu. O wystąpieniu z zakładu, ma każdy uczeń zawiadomić dyrekcyą i gospodarza klasy.

18. Rodzice lub opiekunowie uczniów zamiejscowi powinni ustnie lub pisemnie zawiadomić dyrekcyą, gdzie ucznia umieścili na stancyi i na kogo zdali obowiązki i prawa domowego nadzoru. Również musi być oznajmiona dyrektorowi lub gospodarzowi klasy każda zmiana tego nadzoru w przeciągu 24 godzin; gronu zaś nauczycielskiemu przysłuża prawo w takim razie, jeżeli nadzór domowy z słusznych powodów uważa się za nieodpowiedny lub szkodliwy dla ucznia, żądać wyboru innego nadzorcy, a w razie oporu ze strony rodziców lub opiekunów przedłożyć krajowéj władzy szkolnéj wniosek o wykluczenie dotyczącego ucznia z zakładu.

19. Tylko rodzice, opiekunowie lub odpowiedzialni ich zastępcy, mogą w ciągu roku szkolnego zasięgać u nauczycieli wiadomości o postępie i zachowaniu się uczniów.

20. Za wszelkie przekroczenie tych przepisów szkolnych nastąpi kara, która od prostego skarcenia stopniowana być może aż do wykluczenia ucznia ze wszystkich publicznych zakładów naukowych państwa. Uczniowi, który uchyla się od poniesienia zasądzonéj kary wystąpieniem z zakładu, nie będzie wydane świadectwo przy odejściu.

VIII.

Spis imienny uczniów podług lokacyi.

I. A. Klasa.

1. **Majer Józef,**
2. Hałatek Julian,
3. Ceremuga Jan,
4. Rosental Jósef,
5. Alberti Franciszek,
6. Łazarski Karol,
7. Rosental Szymon,
8. Dubowski Ludwik,
9. Węgrzynek Stanisław,
10. Figura Mikołaj,
11. Raber Maurycy,
12. Uhma Adam,
13. Chyc Wojciech,
14. Gołda Jan,
15. Olszewski Józef,
16. Tyran Wincenty,
17. Mikolaszek Jan,
18. Florczak Józef,
19. Palusiński Jędrzéj,
20. Gałgan Piotr.

Drugi stopień otrzymał 1, 3ci stopień jeden uczeń. Po wakacyach pozwolono poprawiać z jednego przedmiotu 5 uczniom. — Wystąpiło 2 uczniów.

I. B. Klasa.

1. **Kubliński Walenty,**
2. **Latkowski Julian,**
3. Malec Michał,
4. Wójcik Maciéj,
5. Suski Sebastyan,
6. Rączka Józef,
7. Stankiewicz Władysław,
8. Nikliborc Jan,
9. Mgléj Józef,
10. Łacek Józef,
11. Bogdani Adam,
12. Kowalczyk Wojciech,
13. Zięborak Bolesław,
14. Zięba Wojciech,
15. Kasiarz Szczepan,
16. Łaś Szczepan,
17. Dyrcz Jan,
18. Chlebowski Józef,
19. Konstmanowicz Czesław,
20. Miętus Jan,
21. Goldfinger Henryk,
22. Miętus Jakób.

Trzeci stopień otrzymało: 3 uczniów. Pozwolono poprawiać egzamin po wakacyach 3 uczniom. 1 uczeń wystąpił.

II. Klasa.

1. **Kaczorowski Walenty,**
2. **Tatara Jan,**
3. **Młynarski Franciszek,**
4. **Wielgus Ignacy,**
5. **Ciućka Wojciech.**
6. **Förster Dawid,**
7. **Dickman Ludwik,**
8. Borzęcki Eugeniusz,
9. Dobrowolski Cezar,
10. Zając Michał,
11. Kopytowski Franciszek,
12. Aleksandrowicz Juliusz,
13. Ptaś Józef,
14. Sanetra Michał,
15. Dziob Stanisław,
16. Rychlik Stanisław,
17. Bandoła Józef,
18. Słapa Józef,
19. Keiss Karol,
20. Glatman Józef,
21. Rotmański Józef,
22. Wyrobek Feliks,
23. Smaza Jan,
24. Kuźma Władysław,
25. Guzik Józef,
26. Kloske Adolf,
27. Mączeński Kazimierz,
28. Mrugacz Józef,
29. Samlicki Tadeusz,
30. Trzeszczkowski Korneli,
31. Opyrchalski Leopold,
32. Gross Michał,
33. Piotrowski Romuald,
34. Bobak Józef.

4 uczniów otrzymało stopień drugi, 3 uczniów otrzymało stopień trzeci, 8 uczniom pozwolono poprawić egzamin po wakacyach.

III. A. Klasa.

1. **Ruciński Włodzimierz,**
2. Rosner Franciszek,
3. Holik Jan,
4. Malec Bartłomiej,
5. Biela Wojciech,
6. Chrapczyński Franciszek,
7. Ludwikowski Władysław,
8. Chorobski Stanisław,
9. Rychlik Aleksander,
10. Schanzer Arnold,
11. Uhma Franciszek,
12. Babiński Aleksander,
13. Gawlas Marcin,
14. Jurecki Feliks,
15. Nycz Franciszek,
16. Wetscherek Karol,

Jeden uczeń otrzymał drugi stopień, 6 uczniów otrzymało 3ci stopień, 4 uczniom pozwolono poprawić z jednego przedmiotu po wakacyach.

III. B. Klasa.

1. **Biela Józef,**
2. **Hruby Józef,**
3. **Gołba Franciszek,**
4. Suchoń Wojciech,
5. Masgaj Mieczysław,
6. Bartunek Jan,
7. Malik Błażéj,
8. Michalak Józef,
9. Kałuża Franciszek,
10. Schneid Józef,
11. Gara Jędrzéj,
12. Filek Józef,
13. Mydlarski Władysław,
14. Tarnawski Ferdynand,
15. Wojtowicz Edmund,
16. Dworzaczek Karol,
17. Dańkowski Józef.

1 uczeń otrzymał 2. stopień, 2 uczniów otrzymało 3. stopień, 6 uczniom pozwolono poprawiać egzamin po wakacyach, 1 uczeń wystąpił.

IV. Klasa.

1. **Glatman Ludwik,**
2. **Magiera Józef,**
3. **Rychlik Bolesław,**
4. Słapa Piotr,
5. Boba Bartłomiéj,
6. Błaszczak Jędrzéj,
7. Bielewicz Antoni,
8. Matusiak Jakób,
9. Hernich Franciszek,
10. Ziebrowski Stanisław,
11. Formas Jan,
12. Pindela Jan,
13. Fiderkiewicz Tadeusz,
14. Bałys Piotr,
15. Olszewski Stanisław,
16. Mroziński Szczęsny,
17. Kubiczek Franciszek,
18. Jachimiak Michał.
19. Grządziel Ludwik,
20. Grabowski Maryan,
21. Kunze Franciszek,
22. Warzeszkiewicz Władysł.

Dwóch uczniów otrzymało trzeci stopień, a trzem pozwolono poprawić po wakacyach z jednego przedmiotu, trzech wystąpiło w ciągu półrocza.

V. Klasa.

1. Przybylski Leon,
2. Langer Adolf,
3. Krygowski Kazimierz,
4. Fox Michał,
5. Łabaj Jan,
6. Biba Józef,
7. Wądrzyk Bartłomiej,
8. Paleczny Stefan,
9. Saidenfeld Jakób,
10. Wisiński Zygmunt,
11. Kühnbeck Edmund,
12. Tylka Wojciech,
13. Wierzbicki Michał,
14. Krupa Franciszek,
15. Długopolski Ferdynand,
16. Schimscheimer Edward,
17. Jezierski Józef.

Jeden uczeń otrzymał stopień drugi, jeden stopień trzeci, 3 pozwolono poprawić egzamin po wakacyach; jeden wystąpił w ciągu kursu.

VI. Klasa.

1. Grabowski Roman,
2 Ruciński Tadeusz,
3. Kossowicz Jan,
4. Schanzer Samuel,
5. Zmudziński Franciszek,
6. Chramiec Andrzej,
7. Grudziński Michał,
8. Stypuła Wojciech,
9. Bankoła Franciszek,
10. Szafraniec Bartłomiéj,
11. Szczur Ludwik,
12. Łaś Bartłomiéj,
13. Heradin Józef,
14. Maciąga Józef,
15. Saferna Franciszek.

Dwóch uczniów otrzymało drugi, jeden uczeń trzeci stopień; 8 uczniom publicznym a jednemu prywatyście pozwolono powtórzyć po wakacyach egzamin z jednego przedmiotu; 1 uczeń wystąpił z zakładu przed końcem roku szk.

VII. Klasa.

1. Krygowski, Tadeusz
2. Dobija Wojciech,
3. Rychlik Karol,
4. Worek Józef,
5. Kosiński Teodor,
6. Hajda Józef,
7. Butlak Stanisław,
8. Szatan Józef,
9. Brosig Leopold,
10. Cichocki Marcin,
11. Stopa Józef,
12. Niklewicz Stanisław,
13. Krupnik Franciszek,
14. Guzdek Jan,
15. Zapałowicz Tadeusz.

1 otrzymał pozwolenie poprawiania egzaminu po wakacyach.

VIII. Klasa.

1. Malec Jan,
2. Swajnos Jan,
3. Baboń Antoni,
4. Lintner Franciszek,
5. Pruss Jan,
6. Fonferko Ludwik,
7. Wietrzny Józef,
8. Pudełko Jan,
9. Ćwiertnia Jakób,
10. Zuziak Marcin,
11. Wądolny Czesław,
12. Ramult Witołd,
13. Kuzia Stanisław,
14. Woźniak Józef,
15. Kudrna Jan,
16. Łapiński Wojciech.

IX.

Wynik egzaminu dojrzałości	Uczniowie prywatyści	Uczniowie publiczni	Eksterniści
Do egzaminu dojrzałości zgłosiło się uczniów	16	—	—
Odstąpiło	—	—	—
Uznano za dojrzałych z odznaczeniem	2	—	—
„ za dojrzałych bez odznaczenia	11	—	—
Reprobowano	—	—	—
Pozwolono poprawiać egzaminin z jednego przedmiotu po feryach . .	3	—	—
Razem .	16	—	—
Z pomiędzy tych abituryentów chce się udać na teologią . .	2		
„ „ „ na prawa . .	4		
„ „ „ na medycynę . .	2		
„ „ „ na wydział filozoficzny	3		
„ „ „ na technikę . .	2		
„ „ „ na akademię górniczą .	2		
„ „ „ na akademię leśniczą .	1		
Razem .	16		

Uwaga: Rok szkolny 1878. rozpocznie się dnia 1. września 1877.

Na wpisy uczniów, tudzież na egzamina poprawcze i wstępne przeznacza się 29. 30. i 31. dzień sierpnia 1877.

W Wadowicach, dnia 30. czerwca 1877.

Antoni Krygowski

c. k. dyrektor.